

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Barbora Lacinová

Rozhodčí doložky ve spotřebitelských smlouvách

Diplomová práce

Olomouc 2013

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Rozhodčí doložky ve spotřebitelských smlouvách zpracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci 26. března 2013

Barbora Lacinová

Na tomto místě bych ráda poděkovala JUDr. Blance Vítové, Ph.D. LL.M.. za cenné připomínky a odborné rady, kterými přispěla k vypracování této diplomové práce.

OBSAH

Úvod	6
1 Pojmové vymezení	8
1.1 Rozhodčí smlouva.....	8
1.2 Spotřebitelská smlouva, spotřebitel	8
2 Arbitrabilita sporů vzniklých ze spotřebitelských smluv	11
2.1 Arbitrabilita obecně	11
2.1.1 Arbitrabilita spotřebitelských sporů	13
3 Rozhodčí doložky jako nepřiměřená ujednání pro spotřebitele	17
3.1 Ochrana spotřebitele proti nepřiměřeným ujednáním.....	17
3.2 Posuzování přiměřenosti rozhodčích doložek	18
3.2.1 Nepřiměřené ujednání.....	18
3.2.2 Požadavek transparentnosti	20
3.2.3 Dobrá víra.....	23
3.2.4 Rovnováha v právech a povinnostech stran	24
3.2.5 Zákaz vzdání se práva předem.....	28
4 Problematické aspekty rozhodčích doložek s ohledem na ochranu spotřebitele.....	32
4.1 Forma rozhodčí doložky	32
4.2 Náležitosti rozhodčí doložky	33
4.2.1 Rozhodce	35
4.2.2 Způsob zahájení rozhodčího řízení.....	39
4.2.3 Předpokládané druhy nákladů rozhodčího řízení, odměna rozhodce.....	40
4.2.4 Místo konání rozhodčího řízení.....	41
4.2.5 Způsob doručení rozhodčího nálezu spotřebiteli.....	42
4.2.6 Informace o tom, že pravomocný rozhodčí nález je vykonatelný.....	44
4.2.7 Fakultativní náležitosti. Volba rozhodování dle ekvity, volba právního řádu....	44
4.3 Právní povaha rozhodčí doložky.....	46
5 Návrhy de lege ferenda.....	49
Závěr.....	50
Bibliografie.....	52
Shrnutí	65
Klíčová slova	65

Abstract.....	66
Key words.....	66

Úvod

Proto jsou zákony dány, by silnější nemohl všechno.

Ovidius Naso Publius

Nastavení odpovídající míry ochrany spotřebitele je často diskutovaným tématem. Tato diplomová práce se zabývá postavením a ochranou spotřebitele při uzavírání rozhodčích doložek. Rozhodčí doložka je dohoda o tom, že budoucí vzniklé spory nebudou řešeny před soudem, ale v rozhodčím řízení. Pokud jde o spotřebitelský vztah, musíme ale zkoumat, zda nebude spotřebitel připraven o práva, která mu přiznává zákon, aby posílil jeho slabší postavení v právním vztahu, zda spotřebitel nebude tak znevýhodněn, že mu daný právní vztah způsobí spíše újmu než přínos. Cílem práce je zjistit, zda a kdy lze rozhodčí doložku ve spotřebitelské smlouvě považovat za nepřiměřené ujednání a jaké požadavky musí splňovat, aby ji bylo možné v takovémto vztahu připustit.

Úpravu rozhodčích doložek a potažmo celého rozhodčího řízení nalezneme v zákoně o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů, tento zákon doznal zásadních změn (zejména v oblasti, kdy na jedné straně vztahu stojí spotřebitel) s účinností novely č. 19/2012 Sb. Zákon tak nově klade přísné požadavky, jež mají předcházet možnému zneužívajícímu chování dodavatele a upozorňuje spotřebitele na důsledky jednání, které má v úmyslu učinit, chrání jej také podstatnými náležitostmi rozhodčí doložky, které spotřebiteli nastíní meze budoucího průběhu rozhodčího řízení. Obecnou úpravu ochrany spotřebitele upravuje občanský zákoník vymezující nejen pojem spotřebitele, spotřebitelské smlouvy, ale i demonstrativní výčet nepřiměřených ujednání, které v rozporu s požadavkem dobré víry znamenají k újmě spotřebitele značnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran. Nová úprava bude v občanském zákoníku, účinném od 1. 1. 2014.

Mnoho autorů se v dnešní době zabývá rozhodčím řízením a v jeho rámci zmiňují i specifika platící pro vztahy vzniklé ze spotřebitelských smluv. Existuje i celá řada odborných článků vztahující se k této problematice a tato práce z nich v mnohém čerpá. Je možné nalézt i publikace zabývající se ochranou spotřebitele, nejbližše tématu této práce je monografie zabývající se ochranou spotřebitelů v rozhodčím řízení. Zdrojem je i bohatá judikatura.

V diplomové práci jsou pomocí analýzy rozebrány základní instituty oblasti jako je arbitrabilita, nepřiměřené ujednání a samotná rozhodčí doložka ve spotřebitelské smlouvě. Problematické aspekty jsou detailně rozebrány i pomocí české i judikatury soudního dvora

Evropské unie. Využitím komparace je srovnávána úprava před novelou č. 19/2012 Sb. a po ní. Práce poukazuje na změny přinesené novým občanským zákoníkem a dále na některých místech srovnává úpravy české s úpravou zahraniční.

Diplomová práce je rozdělena do pěti základních kapitol. První kapitola vymezuje pojmy rozhodčí smlouvy, spotřebitelské smlouvy a spotřebitele. Druhá kapitola se zabývá arbitrabilitou sporů, vzniklých ze spotřebitelských smluv. Třetí kapitola rozebírá problematiku nepřiměřených ujednání s tím, že se nejprve zaměřuje na otázku nepřiměřených ujednání obecně a poté hledá kritéria, kterými má být rozhodčí doložka podrobena, aby se zjistilo, zda bude považována za přiměřenou v daném vztahu. Čtvrtá kapitola má za cíl prozkoumat oblast formy, náležitostí a právní povahy rozhodčí doložky. V rámci části týkající se náležitostí rozhodčí doložky dochází k podrobnému rozboru rozhodčího soudu, osoby rozhodce nebo například místa konání rozhodčího řízení. Poslední kapitola obsahuje návrhy de lege ferenda.

Předmětem dalšího výzkumu by mohlo být podrobnější zpracování otázky rozhodného práva, možnosti volby zahraničního právního řádu pro rozhodčí řízení, ve kterém vystupuje na jedné straně spotřebitel. V této práci bohužel nebyl prostor pro důkladnější komparaci úpravy české a zahraniční, mohlo by to ale být tématem dalšího výzkumu.

1 Pojmové vymezení

1.1 Rozhodčí smlouva

Ústava České republiky svěřuje výkon moci soudní nezávislým soudům.¹ Svůj spor mohou ale strany řešit i jinak. Rozhodčí smlouva představuje svěřeni pravomoci rozhodnout spor rozhodčímu orgánu. Strany právního vztahu si mohou touto smlouvou sjednat, že případné nebo již vzniklé spory z tohoto právního vztahu bude řešit rozhodčí orgán namísto soudu.² Uzavřením smlouvy nedochází k absolutnímu omezení pravomoci soudu rozhodnout spor. Legální definice pojmu rozhodčí smlouva je obsažena v § 2 odst. 1 zákona o rozhodčím řízení (ZRR). Podle toho, ve kterém okamžiku je rozhodčí smlouva uzavřena a kterého sporu se týká, rozlišujeme smlouvu o rozhodci a rozhodčí doložku.

Smlouva o rozhodci se týká již vzniklého sporu a uzavírá se právě jen pro tento konkrétní spor. Pro strany smlouvy nepředstavuje velké riziko, protože si plně uvědomují důsledky této smlouvy. Nejvíce se s ní můžeme setkat v obchodněprávních vztazích. Naproti tomu rozhodčí doložka se uzavírá v době vzniku základního právního vztahu, kdy ještě žádný spor nevznikl. Platí tedy pro všechny spory, které mohou v budoucnu vzniknout na základě určitého právního vztahu. Právě rozhodčí doložka může zejména pro spotřebitele představovat odlišné řešení případného sporu, než očekávají.³

1.2 Spotřebitelská smlouva, spotřebitel

Spotřebitelská smlouva je dvoustranným právním úkonem, který zakládá právní vztah mezi spotřebitelem a dodavatelem, podle občanského zákoníku jde o smlouvu kupní, o dílo, nebo jiné smlouvy.⁴ Nehledě zde zvláštní smluvní typ, jde o smlouvy, ve kterých musíme dbát na zvláštní ochranu slabší smluvní strany, spotřebitele. Silnější smluvní strana,

¹ Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů, čl. 81.

² RABAN, Přemysl. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. Praha: C.H.Beck, 2004, s. 48-49.; SCHELLEOVÁ, Ilona a kol.: *Civilní proces*. Praha: EUROLEX BOHEMIA, a.s., 2006, s. 1100 – 1101.; MAZÁK, Jan, a kol.: *Základy občianskeho procesního práva*. 4. vydání. Bratislava: IURA EDITION, spol. s r.o., 2009, s. 818.

³ WINTEROVÁ, Alena a kol.: *Civilní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2008, s. 697-698.

⁴ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, § 52 odst. 1. Nově § 1810 NOZ: smlouvy, které se spotřebitelem uzavírá podnikatel a závazky z nich vzniklé. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

dodavatel, působí v tomto právním vztahu jako profesionál, osoba, která může svými zkušenostmi snadněji zneužít svého postavení a oslabit tak spotřebitele.⁵

Myšlenka právního zakotvení ochrany spotřebitele se objevuje v šedesátých letech dvacátého století, nyní je možné ji spatřit na několika úrovních.⁶ V právu Evropské unie poukážme na čl. 12 Smlouvy o fungování Evropské unie, kde je požadavek vyplývající z ochrany spotřebitele stanoven jako jeden ze základních cílů pro provádění politik unie. Dále objevíme celou řadu směrnic.⁷ V oblasti našeho právního řádu můžeme rozlišovat ochranu spotřebitele veřejnoprávní a soukromoprávní.⁸ Příklad prvé nalezneme v zákoně o ochraně spotřebitele nebo třeba v trestním zákoníku (trestný čin poškozování spotřebitele). Základní je ale ochrana spotřebitele na úrovni soukromoprávní, kde je zejména příkladem úprava v občanském zákoníku.⁹

V § 52 odst. 3 OZ je definován spotřebitel jako fyzická osoba, která při uzavírání a plnění smlouvy nejedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti nebo v rámci samostatného výkonu svého povolání. Před účinností zákona č. 155/2010 Sb., kterým se mění některé zákony ke zkvalitnění jejich aplikace a ke snížení administrativní zátěže podnikatelů obsahovala definice pouze pojem osoba, což vedlo k mnoha diskuzím, zda je tímto myšlena i osoba právnická.¹⁰ Bělohlávek spotřebitele charakterizuje jako osobu, která je ekonomicky aktivní v oblasti, která nesouvisí s jejím povoláním.¹¹ Jde o konečného spotřebitele, který zboží nebo službu nepoužije pro svoje podnikání.¹² Toto vymezení můžeme podpořit rozhodnutím ESD C-269/95 Francesco Benincasa v Dentalkit Srl, kdy za spotřebitele nebyla

⁵ TOMANČÁKOVÁ, Blanka. *Ochrana spotřebitele v praxi se vzory a příklady*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, a. s., 2011. s. 68-69.; ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan a kol.: *Občanské právo hmotné 2*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2009, s. 43.; SELUCKÁ, Markéta. In ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář*. I. svazek. Praha: Linde Praha, a. s., 2008, s. 310-316.

⁶ Více k vývoji ochrany spotřebitele viz HULMÁK, Milan. In ŠVESTKA, Jiří et al. *Občanský zákoník I. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 451 - 452.;

⁷ Např. směrnice Rady 93/13/EHS o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách; směrnice Evropského parlamentu a Rady 98/6/ES o ochraně spotřebitelů při označování cen výrobků nabízených spotřebiteli.

⁸ Rozdíly mezi soukromoprávní a veřejnoprávní ochranou spotřebitele viz. KANDA, Antonín, MATEJKA, Ján. Spotřebitelské smlouvy a jejich význam v informační společnosti. In DVOŘÁK, Jan, KINDL, Milan (ed). *Pocita Martě Knappové k 80. narozeninám*. Praha: Aspi, 2005, s. 160 - 162.

⁹ Existují názory, zda má být spotřebitelské právo zařazeno do občanského zákoníku, nebo má být upraveno zvláštním zákonem. K tomu viz KOFROŇ, Martin. Patří spotřebitelské právo do občanského zákoníku? *Právní rádce*, 2011, roč. 19, č. 9, s. 15 - 17.

¹⁰ K tomu blíže HULMÁK: *Občanský zákoník...*, s. 467.; Otázku řešil ESD v rozsudku Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 22. listopadu 2001, *Cape Snc. Proti Idealservice Srl a Idealservice MN RE Sas proti OMAI Srl*, C-541 a 542/99., kde v souvislosti se směrnicí Rady 93/13/EHS, o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách dospěl k závěru, že spotřebitelem je myšlena pouze osoba fyzická.

¹¹ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení*. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 11.

¹² KANDA, MATEJKA: *Spotřebitelské...*, s. 164.

považována osoba, která uzavírá smlouvu s tím, že předmět smlouvy bude použit pro dosud nezahájenou podnikatelskou činnost.¹³ K upřesnění definice dojde až s účinností zákona č. 89/2012 Sb, občanského zákoníku. Znění definice (souladné s komunitárním právem) bude obsaženo v ustanovení § 419 a za spotřebitele bude považován *každý člověk, který mimo rámec své podnikatelské činnosti nebo mimo rámec samostatného výkonu svého povolání uzavírá smlouvu s podnikatelem nebo s ním jinak jedná.*^{14 15}

Vymezením pojmu spotřebitele je předurčen i stupeň ochrany, který právní úprava poskytuje. Spotřebitel má jistě slabší postavení oproti profesionálnímu dodavateli a díky této nerovnováze je nutné jej chránit. V naší právní úpravě je prosazováno aktivní pojetí spotřebitele, kdy se od osoby očekává, že si sama vyhledává informace, snaží se předcházet rizikům¹⁶. Oproti tomu pasivní spotřebitel vyžaduje více ochrany, on sám se o možné negativní následky příliš nezajímá. Zůstává otázkou, do jaké míry ještě spotřebitele chráníme a v jakém okamžiku už nad nutnou míru omezujeme jeho autonomii vůle.

¹³ Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 3. července 1997, *Francesco Benincasa v Dentalkit Srl*, C-269/95.

¹⁴ ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. Ostrava: Sagit, 2012. s. 199–200.

¹⁵ K novému pojetí spotřebitele viz MELZER, Filip. K diskuzi o úpravě ochrany spotřebitele ve vládním návrhu občanského zákoníku. *Právní rozhledy*, 2009, č. 21, s. 771 – 772.

¹⁶ K tomu viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. srpna 2008, sp. zn. 32 Cdo 3895/2007. Dále viz HULMÁK, Milan, TOMANČÁKOVÁ, Blanka. Rozhodčí řízení jako vhodný prostředek řešení sporů mezi dodavatelem a spotřebitelem (1.část). *Obchodněprávní revue*, 2010, č. 6, s. 171.

2 Arbitrabilita sporů vzniklých ze spotřebitelských smluv

2.1 Arbitrabilita obecně

Arbitrabilita znamená státní mocí vymezený okruh právních vztahů, o kterých mohou strany rozhodnout, že řešení jejich sporu bude probíhat v rámci rozhodčího řízení namísto řízení u civilního soudu.¹⁷ Základní podmínkou možnosti zahájení rozhodčího řízení je platné uzavření rozhodčí smlouvy. K uzavření je oprávněna fyzická osoba s plnou způsobilostí k právním úkonům nebo právnická osoba soukromého práva a dále veřejnoprávní korporace, tj. obce, kraje a právnické osoby veřejného práva zřízené zákonem, dále stát a jeho organizační složky.¹⁸ Objektivní arbitrabilitu lze chápat jako sféru záležitostí stanovených právním řádem, v nichž lze přistoupit k rozhodčímu řízení. Naopak v subjektivní arbitrabilitě se projevuje autonomie vůle stran v tom, jaké konkrétní otázky svěří rozhodci.¹⁹

ZRŘ upravuje otázky, v nichž je přípustné řešení sporů před rozhodci v § 2/1: *Strany se mohou dohodnout, že o majetkových sporech mezi nimi, s výjimkou sporů vzniklých v souvislosti s výkonem rozhodnutí a incidenčních sporů, k jejichž projednání a rozhodnutí by jinak byla dána pravomoc soudu nebo o nichž to stanoví zvláštní zákon, má rozhodovat jeden nebo více rozhodců anebo stálý rozhodčí soud. (2) Rozhodčí smlouvu lze platně uzavřít, jestliže strany by mohly o předmětu sporu uzavřít smír.* Novelou ZRŘ č. 19/2012 Sb. došlo k rozšíření objektivní arbitrability²⁰ tím, že doposud nebylo možné projednávat v rozhodčím řízení spory, které jinak náležely do pravomoci jiných orgánů (např. oblast elektronických komunikací).²¹

O charakteristiku majetkových sporů se snaží mnozí autoři. Za definiční znaky majetkového sporu lze uznat následující: spor, jehož předmětem je majetek nebo jehož hodnota je vyjádřitelná v penězích, respektive lze nalézt určitý dopad do majetkové sféry

¹⁷ RABAN: *Alternativní...*, s. 73.; RŮŽIČKA, Květoslav. *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005. s. 32.; ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2. vydání. Praha: Aspi Publishing, 2002, s. 116.

¹⁸ LISSE, Luděk. *Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů s komentářem*. Praha: Linde, a.s., 2012. s. 83.

¹⁹ ROZEHNALOVÁ: *Rozhodčí...*, s. 116 – 117.; RABAN: *Alternativní...*, s. 75. Raban dále popisuje užší a širší pojetí arbitrability – tamtéž, s. 74. K rozlišování objektivní a subjektivní arbitrability v jiných státech viz BERDYCH, Martin, ZWETTLEROVÁ, Ingrid. *Náležitosti a forma rozhodčí doložky*. *Právní rádce*, 2008, roč. 16, č. 24, s. 893 – 894.

²⁰ Na tendenci rozšiřování okruhů, kde je arbitrabilita přípustná upozorňuje již BĚLOHLÁVEK, J. Alexander. *Arbitrabilita sporů*. *Pravomoc rozhodců dle zákona č. 216/1994 Sb. v tuzemském a mezinárodním kontextu*. *Právní zpravodaj*, 2003, roč. 4, č. 3, s. 6.

²¹ BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Změny v rozhodčím řízení*. *Bulletin advokacie*, 2012, č. 5, s. 15.

účastníka.²² Spornou otázkou donedávna byly spory na základě žalob určujících, zda tu právo je či není.²³ Nyní převládá názor, že i tzv. určovací žaloby mohou být projednány v rozhodčím řízení, jelikož např. určení vlastnictví k nemovitosti jistě bude mít vliv na zvětšení nebo zmenšení majetku účastníka.²⁴ Někteří autoři vidí problém v takovém rozhodčím nálezu, který by se měl stát podkladem pro zápis do katastru nemovitostí, zdůrazňují následnou veřejnoprávní kontrolu katastrálním úřadem.²⁵ Rozehnalová poukazuje na § 28/2 ZRŘ, podle něhož rozhodčí nález za splnění stanovených podmínek nabude účinků pravomocného soudního rozhodnutí a tedy by se na něj měl vztahovat i § 7/1 zákona o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem.²⁶ ²⁷ S tímto názorem musím souhlasit, protože nejsou-li nikde takovéto spory vyloučeny z možnosti projednávání v rozhodčím řízení a splňují-li další podmínky, není důvod bránit stranám, aby i tento spor svěřili rozhodci.²⁸ Navíc katastrální úřad nemá pravomoc přezkumu rozhodnutí, ale pouze zkoumá, zda byly splněny podmínky pro provedení záznamu.²⁹ Oproti tomu zákon výslovně vylučuje majetkové spory vzniklé v souvislosti s výkonem rozhodnutí a spory vyvolané prováděním konkursu nebo vyrovnání.³⁰

Spor musí být dále projednatelný v občanském soudním řízení. Jejich vymezení nalezneme v § 2 a § 7/1 OSŘ,³¹ rozumí se tím spory a jiné právní věci, které vyplývají z občanskoprávních, pracovních, rodinných a z obchodních vztahů, pokud je podle zákona neprojednávají a nerozhodují jiné orgány. Bude-li mít v určitém řízení pravomoc rozhodnout spor jiný orgán než obecný soud, nebude možné na základě § 2/1 ZRŘ kauzu svěřit rozhodčímu orgánu. Naše právní úprava zná případy, kdy o občanskoprávním sporu bude

²² KLEIN, Bohuslav, DOLEČEK, Martin. *Rozhodčí řízení* (Meritum). Praha: Aspí, a.s., 2007, s. 8.;

ROZEHNALOVÁ: *Rozhodčí...*, s. 119 – 122.; RABAN: *Alternativní...*, s. 77.; RŮŽIČKA: *Rozhodčí...*, s. 33.

²³ Např. i žaloba na určení neplatnosti odstoupení od smlouvy je s ohledem na sjednané odměny pro žalobce při splnění jejího účelu sporem majetkovým. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. května 2010, sp. zn. 20 Cdo 4815/2008.

²⁴ ROZEHNALOVÁ: *Rozhodčí...*, s. 121. Dále k tomu viz Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15. listopadu 1995, sp. zn. 10 Cmo 414/95., potvrzeno Rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 28. března 2000, sp. zn. 20 Cdo 2499/98.

²⁵ STEINER, Vilém. In MOTHEJZÍKOVÁ, Jitka, STEINER, Vilém a kol. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s přílohami*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 1996, s. 23 (§2).

²⁶ Zákon č. 265/1992 Sb., o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem, ve znění pozdějších předpisů.

²⁷ ROZEHNALOVÁ: *Rozhodčí...*, s. 121.

²⁸ *Spor o určení vlastnictví k nemovitostem má nepochybně majetkovou hodnotu, a tudíž z hlediska ú 2 odst. 1 ZRŘ rozhodčí doložku bylo možno sjednat*. Usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 15. září 2008, sp. zn. 27 Co 356/2008-63.

²⁹ § 7 a 8 zákona o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem.

³⁰ K tomu viz více KLEIN: *Rozhodčí...*, s. 12.; ROZEHNALOVÁ: *Rozhodčí...*, s. 122 – 123.

³¹ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

rozhodovat např. správní orgán (viz část V. OSŘ – řízení ve věcech, o nichž bylo rozhodnuto jiným orgánem).³²

Podmínka stanovená § 2 odst. 2 ZRŘ vyžaduje, aby o předmětu sporu mohly strany uzavřít smír. Pojem smíru je možné rozlišovat dle oblasti procesněprávní a hmotněprávní.³³ Za smír lze považovat takovou dohodu, ve které si strany upravují svá práva a povinnosti tak, aby tím byl často pomocí kompromisu vyřešen předmět sporu. OSŘ v § 99 uznává uzavření smíru, připouští-li to povaha věci. Pojem „povaha věci“ se dá vyložit tak, že půjde o dvoustranný vztah, jenž je dle hmotného práva v dispozici stran. Mluvíme o třech případech vyloučených z možnosti v nich uzavřít smír: ve věcech, v nichž lze zahájit řízení i bez návrhu (§ 81/1 OSŘ), ve věcech, v nichž se rozhoduje o osobním stavu (§ 80 písm. a) OSŘ) a konečně ve věcech, v nichž hmotněprávní úprava nepřipouští vyřízení věci dohodou účastníků právního vztahu.^{34 35} Případy, v nichž není možné uzavřít smír, se od ostatních liší určitým veřejným zájmem na tom, aby spor rozhodl obecný soud.³⁶ Z hlediska hmotného práva je podstatné, že strany mohou vyřešit spornou otázku dohodou.³⁷ Účastníci mohou se svými právy disponovat, zákon tedy předpokládá, že se strany v daném případě umí orientovat a zvládnuly by jej vyřešit i bez pomoci veřejné moci.

2.1.1 Arbitrabilita spotřebitelských sporů

Strany mají možnost vyjádřit shodné rozhodnutí o arbitrabilitě jejich sporu a tím tak projevit svoji vlastní vůli řídit se pak výsledkem rozhodčího řízení.³⁸ Otázka, zda lze takového ujednání uplatnit i ve spotřebitelském sporu byla předmětem mnoha diskusí. Předně je třeba poukázat na novelu ZRŘ č. 19/2012 Sb., která obecně arbitrabilitu spotřebitelských sporů připouští, samozřejmě za splnění obecných požadavků popsanych v předchozí kapitole. Právě pro tyto spory ale klade zvýšené požadavky mimo jiné na formu, náležitosti, obsah a tím se snaží vyrovnat spotřebitelovo slabší postavení v daném právním vztahu. Mimo jiné vychází

³² KLEIN: *Rozhodčí...*, s. 8 – 10.

³³ ROZEHNALOVÁ: *Rozhodčí...*, s. 123 – 126.

³⁴ DRÁPAL, Ljubomír. In DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád I, II. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 642 – 644.

³⁵ Např. v případě žaloby na vyklizení nemovitosti lze uzavřít smír. Viz Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. září 2010, sp. zn. 20 Cdo 476/2009.

³⁶ KLEIN: *Rozhodčí...*, s. 11.

³⁷ Blíže viz ROZEHNALOVÁ: *Řízení...*, s. 124 – 126.

³⁸ Tuto dobrovolnost zdůrazňuje ústavní soud v Usnesení Ústavního soudu ze dne 14. března 2007, sp. zn. I. ÚS 483/07.

z Doporučení Komise (ES), které pro zvýšenou ochranu spotřebitele požaduje například transparentnost, efektivitu a svobodu.³⁹

Další limity uvádí Ústavní soud a požaduje transparentní a jednoznačná pravidla pro určení rozhodce a zejména zachování takových procesních práv, která by spotřebitel měl v občanském soudním řízení, tj. ústnost, rovnost, přímost jednání, možnost hájit svá práva u odvolací instance, absence jiných překážek v uplatnění spotřebitelova práva.⁴⁰ Navzdory tomu existují i autoři, kteří zastávají názor, že každá rozhodčí doložka by měla být považována za nearbitrabilní (zvláště rozhodčí doložky sjednané na základě adhezních smluv).⁴¹ Zejména poukazují na to, že v důsledku rozhodčího řízení může dojít k ohrožení či zbavení spotřebitele jeho práv a může mu tak přinést nemalou újmu. S tímto názorem nemohu souhlasit a poukazují na názor ústavního soudu, že *projednání věci v rozhodčím řízení neznamená vzdání se právní ochrany, nýbrž představuje její přesunutí na jiný rozhodující orgán, jenž nalézá právo*.⁴² Spotřebitel má právo rozhodčí doložku neuzavřít a i v případě, že se rozhodne ji uzavřít, musí být zachována práva chránící jeho postavení. Paušálním zakázáním rozhodčích doložek ve spotřebitelských smlouvách bychom nejen bránili stranám ve smluvní volnosti, ale také bychom tím mohli zahltit obecné soudy. Pokud budou dodrženy požadavky kladené na rozhodčí řízení, nemělo by dojít k omezení žádných spotřebitelových práv, naopak mu mohou přinést výhody, např. v podobě rychlejšího vyřešení sporu. Zde ale nastává nelehký úkol jak docílit toho, aby v každém takovém rozhodčím řízení byly dodrženy předpoklady vedoucí k řádnému vyřešení případu. A je tedy nutné, aby zůstala zachována možnost podat žalobu na zrušení rozhodčího nálezu v případě, že bude mít rozhodčí řízení takové nedostatky, které musí být napraveny.

Na úrovni Evropské unie byla problematika rozhodčích doložek ve spotřebitelských smlouvách zmiňována nejprve na úrovni nepřiměřených ujednání v těchto smlouvách. SD EU již v rozhodnutí *Océano Grupo* národním soudům umožnil i bez návrhu posuzovat přiměřenost prorogačních doložek při posuzování pravomoci.⁴³ Zásadní zlom přineslo

³⁹ Commission Recommendation of 30 March 1998: on the principles applicable to the bodies responsible for out-of-court settlement of consumer disputes. Official Journal of the European Communities, L 115/31. Dostupné na <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:1998:115:0031:0034:EN:PDF>>, [cit. dne 22. října 2012].

⁴⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 1. listopadu 2011, sp. zn. II. ÚS 2164/10. Na tento právní názor odkazuje i Nejvyšší soud v Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. srpna 2012, sp. zn. 33 Cdo 1621/2012.; Dále viz Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. března 2012, sp. zn. 33 Cdo 3121/2010.

⁴¹ SLOVÁČEK, David. Arbitrabilita spotřebitelských sporů. *Právní rozhledy*, 2011, roč. 19, č. 10, s. 365 – 366.

⁴² Nález Ústavního soudu ze dne 8. března 2011, sp. zn. I. ÚS 3227/07-1.

⁴³ Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 27. června 2000, *Océano Grupo Editorial SA v. Roció Murciano Quintero*, C-240/98 až C-244/98.

rozhodnutí Mostaza Claro, kde SD EU výslovně připustil sjednávání rozhodčích doložek ve spotřebitelských smlouvách za předpokladu, že to nezakazuje vnitrostátní právo.⁴⁴ Smluvním státním zůstala možnost posoudit nebezpečnost takovéto dohody a případně ji zakázat. S tím, že standardy ochrany spotřebitele na úrovni EU (konkrétně směrnice o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách) představují jen minimální úroveň ochrany, tedy státy mohou zvolit přísnější úpravu.⁴⁵

Rakouská právní úprava připouští uzavření rozhodčí smlouvy ve spotřebitelském vztahu jen pro případ již vzniklých sporů. Dalším požadavkem je ujednání ve zvláštním dokumentu a povinnost dodavatele spotřebiteli vysvětlit rozdíl mezi řízením před rozhodcem a řízením u soudu.⁴⁶ Naproti tomu belgická úprava neobsahuje zvláštní ustanovení o rozhodčím řízení ve spotřebitelských sporech a pouze požaduje, aby byla rozhodčí doložka uzavřena v písemné formě s tím, že nesmí zvýhodňovat žádnou stranu při volbě rozhodce.⁴⁷ Stejně tak německé právo požaduje pro sjednání rozhodčí doložky zvláštní listinu podepsanou stranami. Tato úprava se ale pouze vztahuje ke spotřebitelským smlouvám.⁴⁸ Z německé judikatury vyzdvihnu, že dodavatel může se spotřebitelem uzavřít formulářovou smlouvu obsahující rozhodčí doložku, pokud bude splňovat požadavky na formu dle příslušného zákona.⁴⁹ Podobná je úprava ve Francii, kde se na rozhodčí doložku hledí jako na platnou, pokud spotřebitel neprokáže, že je nepřiměřená. Francie se tedy snaží o podporu rozhodčího řízení ve spotřebitelských sporech.⁵⁰ Britské právo se zaměřuje na posuzování přiměřenosti rozhodčích doložek, kdy jako příklad nepřiměřeného uvádí spory, jejichž předmět přesahuje 5.000 GBP. Posuzování přiměřenosti bude vždy ad hoc, vždy musí být dodržen soulad

⁴⁴ Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 26. října 2006, *Elisa María Mostaza Claro v. Cetro Móvil Milenium SL*, C-165/05.

⁴⁵ Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 3. června 2010, *Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid proti Asociación de Usuarios de Servicios Bancarios (Ausbanc)*, C-484/04.

⁴⁶ Zivilprozessordnung Vierter Abschnitt Schiedsverfahren, § 617. [online]. Vienna international arbitral centre, [cit. 24. října 2012]. Dostupné na <http://www.viac.eu/de/recht#Gesetze>.; BĚLOHLÁVEK: *Ochrana...*, s. 186 – 191.

⁴⁷ The Belgian Judicial Code, čl. 1676 – 1723. [online]. Belgian Centre for Mediation and Arbitration, [cit. 24. října 2012]. Dostupné na <http://www.cepina.be/EN/Default.aspx?Pid=859>.; BĚLOHLÁVEK: *Ochrana...*, s. 191 – 193.

⁴⁸ Deutsche Zivilprozessordnung, § 1031 odst. 5. [online]. Deutsche Institution für Schiedsgerichtsbarkeit e. V., [cit. 24. října 2012]. Dostupné na <http://www.dis-arb.de/de/51/materialien/deutsches-schiedsverfahrensrecht-98-id2>.; BĚLOHLÁVEK: *Ochrana...* s. 293-297.

⁴⁹ Rozsudek Spolkového nejvyššího soudu ze dne 13. ledna 2005, sp. zn. III ZR 265/03, dostupné na <http://juris.bundesgerichtshof.de/cgi-bin/rechtsprechung/document.py?Gericht=bgh&Art=en&nr=31677&pos=0&anz=1> [cit. 24. října 2012].; BĚLOHLÁVEK: *Ochrana...*, s. 298 - 306.

⁵⁰ BĚLOHLÁVEK: *Ochrana...*, s. 330.

s předpisy na ochranu spotřebitele.⁵¹ Ve Velké Británii se strany pro rozhodčí řízení rozhodují většinou až po vzniku sporu, zatímco pro Spojené státy americké je spíše typičtější uzavírání před vznikem sporu, tedy rozhodčích doložek. Celkově se v USA s rozhodčím řízením můžeme setkat daleko častěji než v Evropě.⁵²

Z výše uvedeného vyplývá, že míra ochrany spotřebitele v rozhodčím řízení je různá. Podle mého názoru by měly být spory vzniklé ze spotřebitelských smluv arbitrabilizovatelné. Pro spotřebitele bude ovšem nejvýhodnější taková ochrana, která zároveň úměrně zachová jeho práva, tzn. smluvní volnost, autonomii vůle. Obecně se shodneme na tom, že určitá opatření nutná jsou, protože spotřebitel přece jenom má nevýhodu oproti dodavateli, který je ve svém oboru profesionálem. Není ale možné chránit spotřebitele na úkor bránění se institutu, který pro něho může být výhodný při dodržení daných pravidel. Na druhou stranu si musíme uvědomit, že rozsáhlou míru autonomie vůle nemůžeme přiznat všem spotřebitelům a jistá omezení musí zůstat. V praxi se můžeme setkat s mnoha případy, kdy spotřebitele ani jeden červený list papíru popsaný velkými písmeny s mnoha vykřičníky a přiložený mezi ostatní bílé listy nepřinutí si tento zvláště zřetelný přečíst, natož o něm přemýšlet. Kdyby takovýchto spotřebitelů přicházelo do advokátních kanceláří minimum, nemusela by vůbec tato zvláštní právní úprava existovat. Ač klademe důraz na zásadu, že bdělým náleží práva a ztotožňujeme se s aktivním pojetím spotřebitele, musíme si přiznat že „hluchých a slepých“ spotřebitelů je spousta.

⁵¹ Royal Court of Justice ze dne 19. prosince 2002, *Picardi v. Cuniberti*, EWHC 2923, dostupné na <http://www.adjudication.co.uk/archive/view/case/160/term/ewhc+2923/picardi_gennario_maurizio_ta_picardi_architects_v_cuniberti_2002_ewhc_2923_tcc> [cit. 24. října 2012].; BĚLOHLÁVEK: *Ochrana...*, s.334 – 335.

⁵² DRAHOZAL, Christopher R., FRIELD, Raymond. Consumer Arbitration in the European Union and United States. *North Carolina Journal of International Law and Commercial Regulation*, 2003, Vol. 28, p. 357. [cit. 25. října 2012] dostupné na <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1882624>.; BĚLOHLÁVEK: *Ochrana...*, s.331 – 332.

3 Rozhodčí doložky jako nepřiměřená ujednání pro spotřebitele

3.1 Ochrana spotřebitele proti nepřiměřeným ujednáním

Právní úprava ochrany spotřebitele již byla naznačena v úvodu práce. Nyní se zaměříme na ochranu spotřebitele v oblasti nepřiměřených ujednání. Rozhodčí řízení je upraveno celou řadou mezinárodních smluv,⁵³ určité otázky jsou ale kodifikovány i na úrovni práva Evropské unie. Základní poznatky nalezneme v komunitární úpravě ve směrnici Rady č. 93/13/EHS o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách.⁵⁴ Ve své preambuli směrnice zdůvodňuje nutnost úpravy této oblasti na komunitární úrovni. Hlavní příčinu můžeme hledat v rozdílnosti úprav členských států a tím pádem i možné narušení hospodářské soutěže mezi prodávajícími a kupujícími. Členské státy nebyly příliš jednotné ve vymezení nepřiměřených ujednání. Pro spotřebitele bylo značně nevýhodné uzavírat spotřebitelské smlouvy s dodavateli z jiných členských států, protože míra jejich ochrany byla různá a mohlo tak snadněji docházet ke zneužití silnějšího postavení dodavatelem. Směrnice identifikuje nepřiměřená ujednání jako taková ujednání, která díky výhodnějším podmínkám pro dodavatele mohou mít za následek nepřiměřenost vůči spotřebiteli. Kritéria nepřiměřeného ujednání se posuzují z hlediska síly vyjednávací pozice stran, pohnutky vedoucí spotřebitele k uzavření smlouvy, eventuelní předchozí objednávka spotřebitele a v rozsahu, v němž dodavatel jednal poctivě a přiměřeně.

Směrnice byla do našeho právního řádu, konkrétně do občanského zákoníku, hlavy V. implementována zákonem č. 367/2000 Sb., jež nabyl účinnosti dne 1. 1. 2001.⁵⁵ Je-li implementována směrnice do vnitrostátního právního řádu, je důraz zejména kladen na výsledný stav, který směrnice zamýšlela. I ona sama může mít přímý účinek, tj. může být bezprostředně použitelná za splnění požadavků, které vyjmenoval SD EU ve svém rozsudku Van Duyn, bude pak působit subsidiárně, pokud nebyla směrnice implementována vůbec nebo

⁵³ Např. Evropská úmluva o mezinárodní obchodní arbitráži, ze dne 21. 4. 1961.; Ženevský protokol o doložkách a rozsudím, ze dne 24. 9. 1923.; Newyorská úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů, ze dne 10. 6. 1959.

⁵⁴ Existují i další směrnice např. Směrnice Rady 85/577/EHS ze dne 20. prosince 1985 o ochraně spotřebitele v případě smluv uzavřených mimo obchodní prostory.; Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/31/ES ze dne 8. června 2000 o některých právních aspektech služeb informační povinnosti, zejména elektronického obchodu, na vnitřním trhu.

⁵⁵ Zákon č. 367/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, ve znění pozdějších předpisů.

nesprávně.⁵⁶ Ne všechny požadavky, které směrnice klade, byly do našeho právního řádu implementovány tak, aby jejich konkrétní dopad na spotřebitele byl ve smyslu směrnice. V určitých případech budeme muset použít přímý účinek směrnice a aplikovat ji na konkrétní právní vztah.

Tato směrnice ale není jediná, která se zabývá danou problematikou. Evropská komise dne 29. listopadu 2011 předložila návrhy týkající se alternativního řešení spotřebitelských sporů. Jedná se o návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o alternativním řešení spotřebitelských sporů a o změně nařízení (ES) č. 2006/2004 a směrnice 2009/22/ES.⁵⁷ Cílem směrnice je vytvoření podmínek pro fungování mimosoudních arbitrážů, kteří by mohli řešit rozepře mezi spotřebitelem a dodavatelem.⁵⁸

V následující části se pokusím nastínit, jaké požadavky jsou kladeny komunitárním a vnitrostátním právem na rozhodčí doložku tak, aby ji bylo možné považovat za přiměřené ujednání.

3.2 Posuzování přiměřenosti rozhodčích doložek

3.2.1 Nepřiměřené ujednání

Úprava problematiky nepřiměřených ujednání⁵⁹ v různých předpisech má zajistit posílení ochrany spotřebitele a zamezení možnosti zneužití silnějšího postavení dodavatelem tak, aby mohla být zachována rovnost smluvních stran ať už při uzavírání, při plnění smlouvy nebo při řešení sporů z této smlouvy. Rovnost je zde ovšem relativní, spotřebitel nemůže získat dodavatelovi znalosti a zkušenosti, což si dodavatelé často uvědomují. Na úkor omezení autonomie vůle stran je tímto dosahováno určité úrovně ochrany spotřebitele. Oproti

⁵⁶ Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 4. prosince 1974, *Yvonne van Duyn v. Home Office*, C-41/74. Pro přímý účinek musí směrnice splnit tato kritéria: jasnost, bezpodmínečnost, žádná nebo vadná implementace, uplynutí implementační lhůty, zákaz přímého uložení povinností jednotlivci (Van Gen en Loos požadavky – Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 5. února 1963, *NV Algemene Transport- en Expeditie Onderneming van Gend & Loos proti Nederlandse administratie der belastingen*, C- 26/62).

⁵⁷ KOM(2011)0793; Dále návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o online řešení spotřebitelských sporů (KOM(2011)794 a nelegislativní sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě a Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru – alternativní řešení sporů u spotřebitelských sporů na jednotném trhu KOM(2011)791.

⁵⁸ Více viz MIŠŮR, Peter. Evropská komise předložila návrhy jednotného alternativního řešení spotřebitelských sporů. *Obchodněprávní revue*, 2012, č. 1, s. 23 – 27.

⁵⁹ Pelikánová považuje za vhodnější výraz zneužívající klauzule, který více vystihuje podstatu problému než pojem nepřiměřené ujednání. PELIKÁNOVÁ, Irena. České právo, Evropa a rozhodčí doložky. *Bulletin advokacie*, 2011, č. 10, s. 21. Jiní autoři spíše používají pojem nepřiměřená ujednání – např. HULMÁK, TOMANČÁKOVÁ: *Rozhodčí...* (1. část), s. 168 – 174. Odmítán je i pojem nepřiměřená podmínka – viz VÍTOVÁ, Blanka. *Nepřiměřená ujednání ve spotřebitelských smlouvách*. Olomouc: Iuridicum Olomoucense, o.p.s., 2011, s. 41.

tomu americká úprava více upřednostňuje smluvní svobodu stran a ochrana spotřebitele pak leží v rukou soudů, tím pádem není třeba speciální úpravy na ochranu spotřebitele.⁶⁰ Samozřejmě každá společnost se staví k určitým otázkám rozdílně a odlišné je pak i kladení nároků na spotřebitelovo jednání.

Občanský zákoník (§ 55/1) nejprve obecně normuje zákaz toho, aby se smluvní ujednání ve spotřebitelských smlouvách mohla odchýlit od zákona v neprospěch spotřebitele, v pochybnostech o významu spotřebitelských smluv požaduje výklad pro spotřebitele příznivější (§ 55/3 OZ) a po té v § 56/1⁶¹ klade pro obsah spotřebitelských smluv takový nárok, jenž zabraňuje *ujednání, která v rozporu s požadavkem dobré víry znamenají k újmě spotřebitele značnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran*. Směrnice 93/13/EHS v čl. 3 odst. 1 spíše za nepřiměřenou podmínku považuje tu, která *nebyla individuálně sjednána, jestliže v rozporu s požadavkem přiměřenosti způsobuje významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran, které vyplývají z dané smlouvy v neprospěch spotřebitele*. Zatímco OZ do popředí klade pouze požadavek dobré víry, který ale ve smyslu naší právní úpravy neodpovídá pojmu přiměřenosti, jenž směrnice používá.⁶² Směrnice uvádí, že jen ta ujednání, která nebyla sjednána individuálně, mají být posuzována testem přiměřenosti. Mezi podmínkami sjednanými a nesjednanými individuálně je ale celkem rozdíl.⁶³ Ke směrnici patří i příloha obsahující výčet ujednání, která mohou mít sklon k nepřiměřenosti. Tento demonstrativní výčet můžeme nalézt v § 56/3 OZ (§ 1814 NOZ), avšak ne všechny příklady nepřiměřených ujednání byly do českého zákoníku transponovány. Další rozpor naší úpravy a úpravy ve směrnici jsme mohli nalézt v pohledu na neplatnost nepřiměřeného ujednání, kdy OZ nedodržení požadavků bylo sankcionováno pouze relativní neplatností na místo, aby stejně jako směrnice více chránil spotřebitele pomocí absolutní neplatnosti ujednání. S tím, že SD EU nepožaduje nezbytně absolutní neplatnost, požaduje ale po soudu zkoumání charakteru ujednání z úřední povinnosti (a tím odstraňovat nerovnováhu mezi spotřebitelem a dodavatelem).⁶⁴ Tento rozpor avšak již byl s účinností od 1. srpna 2010 odstraněn a nyní je

⁶⁰ BĚLOHLÁVEK: *Ochrana...*, s. 79.

⁶¹ Dle § 1813 NOZ: Má se za to (tedy vyvratitelná právní domněnka), že zakázaná jsou ujednání, která zakládají v rozporu s požadavkem přiměřenosti významnou nerovnováhu práv a povinností stran v neprospěch spotřebitele. To neplatí pro ujednání o předmětu plnění nebo o ceně, pokud jsou spotřebiteli poskytnuty jasným a srozumitelným způsobem.

⁶² K rozlišení poctivosti a dobré víry viz dále.

⁶³ K tomu viz dále.

⁶⁴ Rozhodnutí poukazuje na nezbytnost individuálního posuzování všech okolností daného případu. Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 4. června 2009, *Pannon GSM Zrt. proti Erzsébet Sustikné Györfi*, C-243/08.; Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 27. června 2000, *Océano Grupo Editorial SA proti Roció Murciano Quintero*, C-240/98 až C-244/98.

následkem použití nepřiměřených ujednání ve smlouvě absolutní neplatnost (§ 55/2 OZ), bez ohledu na výjimky, které jsou uvedené ve směrnici.⁶⁵ V § 1815 NOZ nalezneme shodné stanovisko, že se *k nepřiměřenému jednání nepřihlíží, ledaže se jej spotřebitel dovolá*.

Lze ale vůbec rozhodčí doložku celkově považovat za nepřiměřené ujednání a podrobovat ji testu nepřiměřenosti? K rozhodčím doložkám ve spotřebitelských smlouvách se vztahuje zejména nepřiměřené ujednání popsané v písmenu „q“, jelikož jde ale o výčet dispozitivní, musíme každou rozhodčí doložku zkoumat testem přiměřenosti, abychom mohli s jistotou říci, zda nebude pro spotřebitele znamenat negativní důsledky, nelze ji považovat za neplatnou vždy bez dalšího. Test přiměřenosti zahrnuje zejména požadavek transparentnosti, dobré víry, potřebu dodržení rovnováhy v právech a povinnostech stran.

3.2.2 Požadavek transparentnosti

Při posuzování přiměřenosti jednání je nutné zkoumat nejen proces uzavírání smlouvy, ale též případné řešení sporu. Požadavek transparentnosti v sobě zahrnuje nutnost uzavření rozhodčí doložky způsobem, který nevzbuzuje pochybnosti o svém obsahu, byl použit jasný a srozumitelný jazyk a došlo tedy k tomu takovým způsobem, aby spotřebitel mohl předvídat důsledky, které budou z uzavření rozhodčí doložky vyplývat. Jasnost a srozumitelnost budeme hledat v charakteristice právního úkonu - každý právní úkon musí být učiněn svobodně a vážně, určitě a srozumitelně, jinak by byl neplatný (§ 37/1 OZ; § 551 – 554 NOZ). *Vyjádření právního úkonu je nesrozumitelné, jestliže je po jazykové stránce (vadné slovní či jiné zprostředkování) takového rázu, že z něj nelze zjistit obsah tohoto sdělení, přičemž tuto nejasnost obsahu sdělení nelze odstranit ani výkladem.*⁶⁶

Pod pojmem transparentnost můžeme vidět i otázku veřejnosti jednání. Ústava si v čl. 96 odst. 2 od veřejnosti a ústnosti jednání před soudem slibuje zajištění veřejné kontroly soudních jednání, jako všeobecný požadavek transparentnosti soudní moci.⁶⁷ Bělohávek zde argumentuje, že například i mimosoudní narovnání jsou neveřejná a že jednání není příliš

⁶⁵ K tomu viz TOMANČÁKOVÁ, Blanka. Evropská dimenze nepřiměřených ujednání v českém spotřebitelském právu. In DÁVID, Radovan, SEHNÁLEK, David, VALDHANS, Jiří (ed). Dny práva 2010, 4. ročník mezinárodní konference pořádané Právnickou fakultou Masarykovy univerzity. [cit. 20. listopadu 2012]. Dostupné na < http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/05_obcan/Tomancakova_Blanka_%284678%29.pdf>; dále SELUCKÁ, Markéta. Ochrana spotřebitele: nenápadná změna se zásadními dopady. *Právní rozhledy*, 2010, roč. 18, č. 14, s. 515 – 516.

⁶⁶ ŠVESTKA, Jiří. In ŠVESTKA, Jiří et al. *Občanský zákoník I. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 338 (§ 37).

⁶⁷ KLÍMOVÁ, Hana. In KLÍMA, Karel (ed). *Komentář k Ústavě a Listině*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005, s. 498 (čl. 96/2 Ústavy).

zajímavé pro veřejnost mimo osoby, jichž se přímo dotýká.⁶⁸ S tímto názorem se neztotožňuji, je pravdou, že pokud by například o veřejném jednání napsal důvěryhodný novinář článek, povědomí o rozhodčím řízení by se mohlo mezi laickou veřejností zvýšit a tím by i stoupla obezřetnost spotřebitelů. Veřejnost jednání mimo jiné manifestuje sdělení „dodržujeme právní předpisy, nezakrýváme žádné nedostatky“ proč by tedy rozhodčí řízení vedené v souladu s právními předpisy nemohlo být veřejné stejně jako je veřejné jednání u soudu? Pochopitelně pokud se budeme pohybovat v oblasti obchodněprávní a bude zde velký zájem například na zachování obchodního tajemství, situace bude úplně jiná. Stejně tak v ústním jednání bude moci spotřebitel lépe hájit svá práva než pouze v písemném. Běžný spotřebitel ústnímu jednání přiloží vyšší váhu. V praxi se lze často setkat s případy, kdy spotřebitel dopisy nečte, protože pokud ho někdo nepozvou, v podstatě mu nic nehrozí. Tato představa vyvolává úsměv na tváři, ale bohužel je reálná. Během ústního jednání si také strany mohou snadněji vysvětlit předmět sporu a třeba i dospět k dohodě. Sice se zvýší náklady na řízení, ale výsledek bude určitě efektivnější a k výkonu rozhodčího nálezu nebude muset tak často přistupovat exekutor.

Někteří autoři k transparentnosti zařazují i potřebu dostatku času na pročetí jednotlivých ustanovení smlouvy a za důležitý považují grafický vzhled smlouvy, tj. poukazují na rozhodčí doložky psané drobným písmem, či dokonce umístěné mezi méně podstatné informace v poznámce pod čarou.^{69 70} Pro spotřebitele je důležité, aby pochopil co vlastně je rozhodčí řízení a jak bude řešen případný spor z dané smlouvy. Zákonodárce se poslední novelou zákona o rozhodčím řízení snaží naplnit tuto potřebu vymezením informací, které musí rozhodčí doložka ve spotřebitelské smlouvě obsahovat (§ 3/5 ZRŘ). V tomto kontextu musím zejména upozornit na § 3/4 ZRŘ, kde je dodavateli ukládána povinnost spotřebiteli vysvětlit všechny možné následky uzavření rozhodčí doložky. Ono vysvětlení musí být vždy posuzováno individuálně a je vhodné od profesionálního dodavatele očekávat, že odhadne, jestli konkrétní spotřebitel potřebuje podrobnější vysvětlení nebo ne. Některí spotřebitelé s cílem, aby vypadali jako odborníci na danou problematiku, odmítají jakékoliv vysvětlení, pak ale nemůžeme veškerou odpovědnost přenést na dodavatele a musíme po něm požadovat jen takové objasnění, které by stačilo běžnému spotřebiteli. Dovedu si představit situaci, kdy starému člověku bude někdo něco vysvětlovat, on na vše souhlasně kývne, čímž

⁶⁸ BĚLOHLÁVEK: *Ochrana...*, s. 66 – 67.

⁶⁹ VÍTOVÁ: *Nepřiměřená...*, s. 28, 52 – 53.

⁷⁰ NOZ hovoří o doložce ve smlouvě uzavřené adhezním způsobem, kterou lze přečíst jen se zvláštními obtížemi, nebo která je nesrozumitelná, takováto bude platná jen, nepůsobí-li druhé straně újmu a slabší straně byl význam doložky dostatečně vysvětlen. § 1800/1 NOZ.

vyvolá v druhé straně pocit, že všemu bezpečně rozumí a pak doma bude zjišťovat, o čem vlastně dané jednání bylo. Těmto situacím ale nelze vždy předcházet. Míra ochrany spotřebitele by byla neúměrná.

Co patří do obsahu pojmu transparentnosti můžeme nalézt i v Doporučení evropské komise ohledně způsobu řešení spotřebitelských sporů.⁷¹ Mohu upozornit na požadavek existence písemných pravidel pro postup v řízení, pravidla týkající se úhrady nákladů řízení, ustanovení vymezující charakter orgánu rozhodujícího spor, či důsledky rozhodnutí vydaného v tomto řízení a jejich závaznost. Také se vyžaduje zveřejňování ročních zpráv o činnosti stálých institucí zabývajících se rozhodováním spotřebitelských sporů. Bělohávek ale připomíná, že takovéto podmínky lze splnit u rozhodčího řízení spíše ve vztahu k organizacím zřízených za účelem rozhodování sporů státem (ať už má charakter orgánu veřejné moci nebo ne).⁷² Předností rozhodčího řízení je menší formalizovanost, a proto v takového otázky musíme na jedné straně sice chránit spotřebitele, ale na straně druhé je třeba zachovat charakter rozhodčího řízení, protože jinak by mohlo dojít k přesunu veškeré agendy na soudy a tím i k zániku rozhodčího řízení ve spotřebitelských sporech.

Pokud by přece jen došlo ke spornosti výkladu některého ujednání, chrání OZ spotřebitele výkladem pro spotřebitele příznivějším (§ 55/3).⁷³ Jedná-li dodavatel poctivě, nemá potřebu oklamat spotřebitele a tudíž i rozhodčí doložka bude ve valné většině těchto případů platná.⁷⁴ Vítová upozorňuje na základní výkladové pravidlo obsažené v § 266 ObchZ, podle něhož *se v pochybnostech vykládat výraz k tíži té strany, která jej jako první v jednání použila*.⁷⁵ Ústavní soud použití tohoto výkladového pravidla v občanskoprávních vztazích připouští.⁷⁶

⁷¹ Commission Recommendation of 30 March 1998: on the principles applicable to the bodies responsible for out-of-court settlement of consumer disputes. Official Journal of the European Communities, L 115/31. Dostupné na <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:1998:115:0031:0034:EN:PDF>>, [cit. dne 10. listopadu 2012].

⁷² BĚLOHLÁVEK: *Ochrana...*, s. 95.

⁷³ Směrnice mluví o převaze výkladu pro spotřebitele nejpříznivějším. Čl. 5 směrnice 93/13/EHS.

⁷⁴ K poctivosti uvádíme judikát, který se sice vztahuje na obchodněprávní vztah, ale dle našeho názoru je obdobně použitelný i pro náš případ: *Účastník obchodněprávního vztahu nesmí překročit meze, které vyplývají ze zásad poctivého obchodního styku při prosazování svých zájmů, a tudíž nesmí zneužít práv, která mu podle zákona, resp. na základě zákona vznikla*. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. srpna 2011, sp. zn. 32 Cdo 3616/2009.

⁷⁵ VÍTOVÁ: *Nepřiměřená...*, s. 52 – 53.

⁷⁶ Případ se týkal občanskoprávní věci a Ústavní soud dovodil, že jsou-li ve smlouvě použity formulace a pojmy, které lze vykládat rozdílně, jeví se být spravedlivým vykládat je v neprospěch toho, kdo je do smlouvy uložil. Nález Ústavního soudu ze dne 30. října 2001, sp. zn. IV. ÚS 182/01.

3.2.3 Dobrá víra

Jak již bylo dříve zmíněno v definici nepřiměřeného ujednání v § 56/1 OZ se na místo požadavku přiměřenosti⁷⁷ kladeného směrnicí 93/13/EHS objevuje požadavek dobré víry.⁷⁸ Přitom ale pojem dobrá víra, resp. dobré mravy⁷⁹ má v naší právní úpravě jiný význam než pojem přiměřenost. Hulmák tvrdí, že by došlo k zúžení výkladu pojmu přiměřenost tím, že by byl ztotožňován s pojmem dobré mravy a to z důvodu, že by se úprava nepřiměřených ujednání vztáhla pod § 39 OZ⁸⁰, který považuje za neplatná ujednání v rozporu s dobrými mravy.⁸¹ Dobrou víru lze chápat z hlediska subjektivního (v Německu označované jako *guter Glaube*), tj. jako psychický stav jednatelky osoby a z hlediska objektivního (v Německu označované jako *Treu und Glauben*), jako obecný objektivní požadavek poctivosti.⁸² V kontextu spotřebitelských smluv bude dobrá víra vykládána jinak, tedy s ohledem na ochranu spotřebitele, jako slabší smluvní strany. Nový občanský zákoník bude v tomto důslednější a hlásí se ke koncepci rozlišování poctivosti a dobré víry.

Pojem použitý v uvedeném ustanovení je třeba vykládat jako požadavek spravedlivého a otevřeného jednání, což se vztahuje nejen k obsahu ujednání, ale také ke způsobu jeho vyjádření. Za přiměřené lze ve smyslu směrnice považovat takové ujednání, které nebylo smlouveno mezi stranami, kde vyjednávací pozice jedné ze stran brání jakémukoliv návrhu druhé strany a bylo sjednáno poctivě.⁸³ Při zkoumání přiměřenosti se bude též brát zřetel na to, zda vedla k uzavření takového ustanovení spotřebitele nějaká pohnutka. Lze tedy shrnout, že ujednání nesmí způsobit značnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran. Musím souhlasit s názorem, že posuzování přiměřenosti bude hodnoceno s ohledem na okolnosti, jež provázely uzavření smlouvy, povahu předmětu smlouvy a například dobu uzavření smlouvy.⁸⁴

⁷⁷ NOZ bude též v § 1813 obsahovat pojem „přiměřenost“.

⁷⁸ Good faith

⁷⁹ Dobrou víru ale nelze ztotožňovat s pojmem dobré mravy, objektivní dobrou víru nemůžeme chápat jako měřítko platnosti právního jednání. K tomu více TĚGL, Petr. O dobrých mravech. *Bulletin advokacie*, 2011, č. 7-8, s. 33.

⁸⁰ *Neplatný je právní úkon, který svým obsahem nebo účelem odporuje zákonu nebo jej obchází anebo se přiči dobrým mravům.*

⁸¹ HULMÁK: *Občanský zákoník...*, s. 542.; Dále k tomu HULVA, Tomáš. *Ochrana spotřebitele*. Praha: ASPI, a.s., 2005, s. 195.

⁸² K rozlišování viz více TĚGL, Petr. K úpravě dobré víry v návrhu nového občanského zákoníku. *Bulletin advokacie*, 2011, č. 1-2, s. 35 – 42.

⁸³ K principu poctivosti viz VÍTOVÁ: *Nepřiměřená...*, s. 78 – 81.

⁸⁴ SELUCKÁ: *Občanský zákoník...*, s. 382 – 383.

3.2.4 Rovnováha v právech a povinnostech stran

Jako nepřiměřené ujednání by bylo považováno takové, v němž můžeme spatřovat značnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran. Pojem značná nerovnováha vykládá Vítová spolu s odkazem na další právní názory jako *významně, silně omezené postavení jedné strany ve prospěch strany druhé*.⁸⁵ Přičemž každou smlouvu je nutné posuzovat jako celek, tj. je nutné zohlednit již předsmluvní vyjednávání, pohnutku, která spotřebitele vedla k uzavření smlouvy, respektování oprávněných zájmů spotřebitele a samozřejmě možnost spotřebitele ovlivnit obsah rozhodčí doložky. Obecné příklady takovýchto nepřiměřených ujednání můžeme nalézt v § 56/3 OZ. Skutečnost, že ve smlouvě bylo použito takové ustanovení, které lze podle právní úpravy považovat za nepřiměřené a tudíž za neplatné podle § 55/2 OZ však ještě neznamená, že bude neplatná celá smlouva, včetně rozhodčí doložky.⁸⁶ Ke zkvalitnění pozice spotřebitele nepochybně přispívá poučovací povinnost dodavatele a zejména povinné náležitosti rozhodčí doložky ve spotřebitelské smlouvě. Jak jsem zde již upozornila, v praxi se bude každý případ posuzovat jednotlivě s důrazem na to, aby si spotřebitel dostatečně uvědomil následky uzavření rozhodčí doložky.

První problém můžeme spatřovat v okamžiku předložení návrhu na uzavření smlouvy. A zde musím upozornit na onu pohnutku, která spotřebitele vedla k uzavření smlouvy. Pokud spotřebitel bydlící ve Zlíně dobrovolně vyhledá realitní kancelář působící v Karlových Varech a rozhodne se s ní uzavřít smlouvu, nebylo by asi vhodné po realitní kanceláři požadovat, aby jako místo konání rozhodčího řízení byl vybrán Zlín. Snažíme se zde o relativní vyrovnání pozic stran a nemůžeme potom značně znevýhodňovat dodavatele jen proto, abychom ochránili spotřebitele, který si ze své vlastní vůle vybere dodavatele sídlícího poměrně daleko od jeho bydliště. Opět ale nemůžeme udělat kategorický závěr, ale musíme ad hoc posuzovat možnosti a schopnosti jak spotřebitele, tak i dodavatele.

V okamžiku, kdy se spotřebitel rozhodne smlouvu uzavřít, přichází na řadu jednání o obsahu smlouvy. Hovoří se o tom, že pro spotřebitelské vztahy je typické jednání, které vede profesionální dodavatel a spotřebitel je v nevýhodě díky své nezkušenosti a v některých podnikatelských odvětvích (např. bankovníctví) má dokonce spotřebitel omezenou volbu výběru spolukontrahenta díky podobným smluvním podmínkám všech dodavatelů.⁸⁷ Je tedy

⁸⁵ VÍTOVÁ: *Nepřiměřená...*, s. 54 – 56. Lisse ji obdobně charakterizuje jako takovou, která je v konečném důsledku způsobila vést ke značné procesní nevýhodě jednoho z účastníků řízení – viz LISSE, Luděk. Rozhodčí doložka ve spotřebitelských smlouvách a judikatura ESD. *Právní fórum*, 2010, roč. 7, č. 12, s. 586.

⁸⁶ Viz úprava důvodu neplatnosti vztahujícího se jen k části právního úkonu, § 41 OZ.

⁸⁷ VÍTOVÁ: *Nepřiměřená...*, s. 21.

otázkou, zda má spotřebitel vždy možnost ovlivnit obsah smlouvy, která je mu předkládána. Směrnice 93/13/EHS ve svém článku 3 rozlišuje mezi smluvními podmínkami, které byly sjednány individuálně a těmi, které nebyly individuálně sjednány. Přičemž za podmínku nesjednanou individuálně⁸⁸ považuje tu, která *byla napsána předem a spotřebitel nemohl svým jednáním nijak ovlivnit obsah podmínky* a na takovou podmínku klade směrnice takový požadavek, aby *v rozporu s požadavkem přiměřenosti nezpůsobovala významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran v neprospěch spotřebitele*.⁸⁹ Podmínky, které byly sjednány individuálně v souladu se zásadou *vigilantibus iura* nepotřebují takovou míru ochrany na rozdíl od podmínek, jejichž obsah spotřebitel neměl možnost ovlivnit. Hulmák a Tomančáková zdůrazňují, že je nutné zkoumat možnost strany seznámit se s podmínkami, jejichž znění by mělo být srozumitelné, přehledné a pro běžného čtenáře postřehnutelné a nemělo by obsahovat překvapivá ujednání, přitom ale spíše hovoří o případu, kdy bude rozhodčí doložka obsahem všeobecných smluvních podmínek.⁹⁰ Dnešní znění ZRŘ však možnost sjednání rozhodčí doložky ve všeobecných smluvních podmínkách nepřipouští. Vzhledem k tomu, že ve valné většině případů bude návrh smlouvy vypracovávat dodavatel, jistě se v ustanoveních smlouvy a potažmo i rozhodčí doložky musí projevit jeho zájem. Jde ale o to, aby byl zakládán vztah pro obě strany, jak označuje Raban *vyváženě nepřijemný*, tedy *pro spotřebitele i pro dodavatele i právním řádem potřeba zajistit, aby do vztahu vstupovali tak, že jsou si vědomi následných negativních následků, které je na základě uzavřené smlouvy mohou postihnout*.⁹¹ Základní myšlenkou je respektování oprávněných zájmů spotřebitele.⁹² Neznamená to ale, že by individuálně sjednaná rozhodčí doložka byla automaticky platná a naopak neindividuálně sjednaná doložka neznamená automatickou neplatnost, musíme dále ještě zkoumat otázku přiměřenosti a rovnováhy práv a povinností mezi stranami a další nutné náležitosti. Samo posouzení zneužívající povahy rozhodčí

⁸⁸ Např. jestliže dohoda o soudní příslušnosti nebyla individuálně projednána a v rozporu s principem dobré víry znevýhodňuje spotřebitele, bude spadat do zneužívajících klauzulí. Generální advokát říká, že kvalifikace smluvní doložky jako zneužívající je výlučně záležitostí interpretace textu směrnice a zejména jejího čl. 3 odst. 1 a 2. Viz Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 27. června 2000, *Océano Grupo Editorial SA v. Roció Murciano Quintero*, C-240/98 až C-244/98. Dále k tomu viz PELIKÁNOVÁ: *České právo...*, s. 19.

⁸⁹ Pelikánová toto chápe jako zřejmě nevyvratitelnou právní domnětku. Viz PELIKÁNOVÁ: *České právo...*, s. 17. - Potom *otázka možnosti ovlivnit obsah bude v konkrétním případě předmětem dokazování*.

⁹⁰ Na tyto podmínky je ale vhodné upozornit také např. v rámci adhezních smluv. HULMÁK, TOMANČÁKOVÁ: *Rozhodčí...* (1. část), s. 190 – 191. V článku dále poukazují na nutnost prokázání toho, že se strana seznámila s obchodními podmínkami (nestačí připojení ke smlouvě) a odkazují na rozhodnutí Vrchního soudu v Praze.

⁹¹ RABAN, Přemysl. Je efektivně zajištěna spravedlnost ve spotřebitelských vztazích? *Právní rádce*, 2010, roč. 18, č. 2, s. 48.

⁹² VÍTOVÁ: *Nepřiměřená...*, s. 47.

doložky pak bude příslušet soudci, protože smyslem ochrany spotřebitele je vyrovnat nerovnost smluvních stran, bude soudce posuzovat její povahu i bez návrhu.⁹³

Vztaženo k rozhodčím doložkám konkrétně – obě strany by si měly uvědomit, co znamená rozhodčí řízení a jaké výhody a nevýhody jim přinese, např. si musí uvědomit i to, že bude-li se ústní jednání konat v Praze a strana má bydliště v Mikulově, bude muset vynaložit určité náklady na dopravu. Stejně tak by měly obě strany a samozřejmě zejména spotřebitel s méně zkušenostmi dokázat pochopit rozdíl mezi rozhodčím řízením vedeným ad hoc a institucionálním rozhodčím řízením a právě jednáním o obsahu smlouvy by měly docílit takové podoby rozhodčí doložky, která bude vhodná nebo lépe řečeno schopná založit takové rozhodčí řízení, ve kterém strany budou moci s vynaložením stejného úsilí dosáhnout ochrany svých práv, případně i povinností. K vyrovnání postavení při vyjednávání obsahu smlouvy slouží právě nově založená povinnost dodavatele informovat spotřebitele o důsledcích uzavření rozhodčí doložky dle § 3 odst. 4 ZRŘ. Samozřejmě nejvhodnější by bylo, kdyby po informování spotřebitele dostala každá strana dostatečný čas pro připravení svého návrhu rozhodčí doložky, o kterém by potom společně např. následující den vedly jednání. Zamezilo by se tak požadavku na dodavatele, který by měl sám zvolit řešení nepředstavující pro spotřebitele snížení ochrany jeho práv, ovšem samozřejmě se spotřebitelovými výhradami. Tedy konkrétně by bylo lepší předejít situaci, kdy je spotřebitelovi předložen návrh rozhodčí doložky (která nebude představovat nepřiměřené ujednání) a on by měl posuzovat jednotlivé dopady ujednání na svoji osobu a spíše jednání o obsahu rozhodčí doložky převést do roviny, kdy má každá strana svoji představu o rozhodčí doložce a posupně pak společným postupem vytvoří onu rozhodčí doložku.

Možnost spotřebitele ovlivnit obsah smlouvy je podstatně omezena, je-li mu předložena formulářová, neboli adhezní smlouva.⁹⁴ Podmínku nesjednaná individuálně ale nelze naprosto ztotožnit s pojmem adhezní smlouva. Pro takovou smlouvu je typické, že se spotřebitel stává její stranou, aniž by mohl ovlivnit její obsah (nejčastěji jde o formulář), i tato smlouva ale může obsahovat individuálně sjednanou podmínku a přesto její povaha zůstane adhezní.⁹⁵ ⁹⁶ Nový občanský zákoník považuje za adhezní smlouvu každou takovou, jejíž

⁹³ Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 6. října 2009, *Asturcom Telecomunicaciones SL proti Cristina Rodríguez Nogueira*, C-40/08.

⁹⁴ K pojmu adhezních smluv viz ŠVESTKA: *Občanský zákoník...*, s. 397 – 398.

⁹⁵ PELIKÁNOVÁ: *České právo...*, s. 18.

⁹⁶ Podle rozhodnutí Městského soudu v Praze se za rozhodčí doložku nesjednanou individuálně považuje taková, na jejíž obsah nemohl mít spotřebitel žádný vliv, zejm. v souvislosti s předem sepsanou běžnou smlouvou. Nerovnováhu v právech a povinnostech v uzavřené formulářové smlouvě soud spatřil v tom, že žalobkyně byla nucena uznat příslušnost rozhodčího soudu, který se nacházel daleko od jejího bydliště, což může ztížit její

základní podmínky byly určeny jednou ze smluvních stran, nebo podle jejich pokynů, aniž slabší strana měla skutečnou příležitost obsah těchto základních podmínek ovlivnit (§ 1798/1 NOZ). Často jsou tyto smlouvy charakterizovány pojmem „take it or leave it“, což pro spotřebitele představuje rozhodnutí, zda smlouvu jako celek uzavřít nebo ne, to je de facto jeho jediná možnost, jak ovlivnit proces uzavírání smlouvy.⁹⁷ Vítová za výhodu takové smlouvy považuje nízké finanční náklady a naopak nevýhodu vidí v potlačení autonomie vůle stran při uzavírání smlouvy.⁹⁸ S tímto názorem souhlasím, protože náklady na vyhotovení jedné smlouvy například advokátem se mohou pohybovat minimálně od 3 tisíc korun a tímto postupem by se snížily.⁹⁹ Na druhou stranu je opravdu potřeba zvážit, jestli spíše nepřeváží uplatnění zásady autonomie vůle.¹⁰⁰ Domnívám se, že adhezní smlouvy uzavírané se spotřebiteli by neměly obsahovat rozhodčí doložky právě pro nemožnost spotřebitele ovlivnit jejich obsah. Rozhodčí doložka by měla být vždy uzavírána s ohledem na konkrétní případ a takto budeme posuzovat i její přiměřenost, čehož v adhezní smlouvě nelze vždy dosáhnout v dostatečné míře. Navíc takováto smlouva může u některých spotřebitelů vyvolat pocit, že do formuláře prostě nelze skrýt nic záludného. Jak jsou pak ale překvapeni, když u jejich dveří zazvoní exekutor, protože nejenom, že nečtou smlouvy, ale často dokonce ani nečtou poštu, která jim došla a vůbec netuší, že probíhalo nějaké rozhodčí řízení, vždyť oni přece jen podepsali jednoduchý formulář! Zákonodárce se snaží zamezit tomuto negativnímu jevu tím, že dle § 3 odst. 3 ZRŘ požaduje, aby rozhodčí smlouva sjednaná pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv byla sjednána samostatně a nikoliv jako součást podmínek, jimiž se řídí smlouva hlavní. Nedodržení této povinnosti by mělo za následek neplatnost doložky.

Na všechno výše popsané o obsahu rozhodčí doložky pak bude zásadně platit zákaz pro dodavatele zneužít svého dominantního postavení na újmu spotřebitele, což je upraveno zákonem o ochraně hospodářské soutěže v § 11/1¹⁰¹ a dále následuje demonstrativní výčet

možnost dostavit se k rozhodčímu řízení. Viz HULMÁK, TOMANČÁKOVÁ: *Rozhodčí...* (1. část), s. 173 – 174., K tomu dále viz PELIKÁNOVÁ: *České právo...*, s. 21.

⁹⁷ ALDERMAN, Richard M. *Pre-dispute mandatory arbitration in consumer contracts: a call for reform* [online]. Houston law review.org, winter 2001 [cit. 24. listopadu 2012]. Dostupné z < http://www.houstonlawreview.org/archive/downloads/38-4_pdf/HLR38P1237.pdf>.

⁹⁸ VÍTOVÁ: *Nepřiměřená...*, s. 60 – 61.

⁹⁹ Např. kupní nebo nájemní smlouva od 3 tisíc korun. Viz např. ceník advokátní kanceláře JUDr. Píchová, Cheb, [cit. dne 24. listopadu 2012] dostupné na < <http://www.advokatni-kancelare.eu/advokatni-kancelar-cenik.htm>>.

¹⁰⁰ Lze se setkat s názorem, který upozorňuje na vztah mezi osobní autonomií a možností každého jednotlivce. KIMEL, Dori. *Neutrality, Autonomy, and Freedom of Contract*. [online]. Oxford Journal of Legal Studies, Vol. 21, No. 3 (2001), pp. 485, [cit. 24. listopadu 2012]. Dostupné z < <http://ojls.oxfordjournals.org/content/21/3/473.full.pdf+html?sid=0ea02f95-3565-4870-9c77-b2cc782e4b98>>.

¹⁰¹ Zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

toho, co je považováno za zneužití dominantního postavení.¹⁰² Je nutné ale upozornit na to, že i přesto, že nebude prokázán úmysl podnikatele zneužít svého dominantního postavení, může být ujednání považováno za nepřiměřené.¹⁰³ S tímto principem souvisí zákaz odchylek v neprospěch spotřebitele dle § 55 OZ, tedy jsou zakázána smluvní ujednání spotřebitelských smluv, která se odchyľují od zákona v neprospěch spotřebitele. Spotřebitel se zejména *nemůže vzdát práv, která mu zákon poskytuje, nebo jinak zhoršit své smluvní postavení a v pochybnostech o významu spotřebitelských smluv platí výklad pro spotřebitele příznivější*. Toto ustanovení se označuje jako tzv. jednostranná kogentnost a vztahuje se pouze na právní normy dispozitivní povahy. V teorii existuje názor, že odchýlení od dispozitivního ustanovení zákona v neprospěch spotřebitele bude mít za následek absolutní neplatnost ujednání.¹⁰⁴ Rozhodčí doložka by pak byla absolutně neplatná a autonomie vůle stran, vůle řešit případné spory v rozhodčím řízení by byla potlačena. Lze se setkat s názorem, že *pouhá skutečnost, že došlo k ujednání v neprospěch spotřebitele, neznamena, že došlo ke zneužití postavení dodavatele*, avšak pravidlo se použije pro případ odchýlení od ustanovení přijatých specificky na ochranu spotřebitele.¹⁰⁵ A nyní bude nutné posoudit, zda pod ustanovení přijatých specificky na ochranu spotřebitele lze podřadit ustanovení týkající se rozhodčích doložek. V zásadě lze říci, že ano. Rozhodčí doložka může mít pro spotřebitele tak závažné důsledky, že je třeba důsledně dodržovat normy, které jej mají chránit. K tomuto názoru dospěl i zákonodárce, když podmínky pro uzavření rozhodčí doložky zpřísnil oproti rozhodčím doložkám uzavíraným v obchodním styku.

3.2.5 Zákaz vzdání se práva předem

Směrnice Rady 93/13/EHS dle čl. 3 odst. 3 odkazuje na svoji přílohu, v níž je obsažen demonstrativní výčet podmínek, jež je možno pokládat za nepřiměřené. Právě v tomto výčtu se objevuje i v literatuře sporné písmeno „q“, týkající se rozhodčích doložek. Nepřiměřené ujednání tedy bude takové, jehož cílem nebo následkem je *zbavení spotřebitele práva podat žalobu nebo použít jiný opravný prostředek, zejména požadovat na spotřebiteli, aby předkládal spory výlučně rozhodčímu soudu, na který se nevztahují ustanovení právních*

¹⁰² Např. § 11/1 písm. a): přímé nebo nepřímé vynucování nepřiměřených podmínek ve smlouvách s jinými účastníky trhu, zvláště vynucování plnění, jež je v době uzavření smlouvy v nápadném nepoměru k poskytovanému protiplnění,

¹⁰³ VÍTOVÁ: *Nepřiměřená...*, s. 47.

¹⁰⁴ HULVA: *Ochrana...*, s. 185.

¹⁰⁵ HULMÁK: *Občanský zákoník...*, s. 531.

*předpisů nebo bránění uplatnění tohoto práva, nepřiměřené omezování důkazů, které má spotřebitel k dispozici nebo ukládání důkazního břemene, které by podle použitelných právních předpisů mělo příslušet druhé smluvní straně, spotřebiteli.*¹⁰⁶ Tento český překlad ale není naprosto jednoznačný.¹⁰⁷ Raban popisuje 2 různé výklady tohoto ustanovení. Dle prvního názoru se dají rozhodčí doložky pokládat obecně a vždy za znevýhodňující ujednání a z tohoto důvodu vždy neplatné ujednání.¹⁰⁸ Autoři zastávající druhý názor nepovažují rozhodčí doložku obecně za nepřiměřené ujednání, ale požadují, aby každá doložka byla podrobena testu přiměřenosti, ve kterém bude zkoumána legalita rozhodčího soudu (a který rozhodčí soud bude mít pravomoc rozhodovat), neumožnění spotřebiteli uplatňovat svá práva, zda se spotřebitel nevzdal práv, které by mu jinak dle zákona náležela (bez rozhodčí doložky), zda sjednáním rozhodčí doložky nedochází k odchýlení od zákona v neprospěch spotřebitele.¹⁰⁹

Nejprve se zaměřím na pojem rozhodčí soud, na který se nevztahují ustanovení právních předpisů. Slováček navrhuje kritéria, podle kterých by se měl takovýto soud poměřovat. Své úvahy směřuje ke vzniku rozhodčího soudu a odkazuje na § 13 ZRŘ s tím, že zákonem (nebo pokud jejich zřízení výslovně připouští jiný zákon) jsou výslovně zřízeny pouze stálé rozhodčí soudy a pouze tyto tedy splňují uvedené kritérium.¹¹⁰ Dále klade důraz na požadavek procesní úpravy rozhodčího řízení a uzavírá, že jen rozhodčí doložka, která se neodchyluje od OSŘ a ZRŘ může být považována za přiměřenou (protože dohody odchylující se mohou objektivně zhoršit procesní postavení spotřebitele). A konečně zásadně navrhuje, aby ujednání obsahovalo zmocnění rozhodce rozhodnout spor dle zásad spravedlnosti.¹¹¹ Podle mého názoru by nemělo být řízení před ad hoc rozhodcem vyloučeno.¹¹² Spíše se přikláním k tomu, že za takovýto rozhodčí soud bude považován ten, který by měl na podle rozhodčí doložky rozhodovat dle zásad spravedlnosti nebo ještě podle Sokola ten, na něž

¹⁰⁶ Směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách, příloha, podmínky uvedené v čl. 3 odst. 3, písm. q.

¹⁰⁷ Srovnej Official Journal of the European Communities, 21. 4. 1993, No L 95/29. „q“: *excluding or hindering the consumer's right to take legal action or exercise any other legal remedy, particularly by requiring the consumer to take disputes exclusively to arbitration not covered by legal provisions, unduly restricting the evidence available to him or imposing on him a burden of proof which, according to the applicable law, should lie with another party to the contract.*

¹⁰⁸ Tento názor zastává např. Slováček – viz SLOVÁČEK, David. Rozhodčí řízení a směrnice o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách. *Právní rozhledy*, 2010, roč. 18, č. 9, s. 332 – 334.

¹⁰⁹ RABAN, Přemysl. Drobní dlužníci a zakázaná smluvní ujednání. *Právní rádce*, 2009, roč. 17, s. 23.

¹¹⁰ Tímto vylučuje ad hoc rozhodce.

¹¹¹ SLOVÁČEK: *Rozhodčí...*, s. 333.

¹¹² Shodně BĚLOHLÁVEK: *Ochrana...*, s. 91 – 92.: *Většina právních řádů ani nečiní rozdíl mezi řízením ad hoc a institucionalizovaným.*

rozhodčí doložka odkazuje jako na rozhodčí instituci v zahraničí.¹¹³ Pro toto mínění mohu použít argument poukazující na § 19 ZRŘ, dle něhož se strany mohou dohodnout na postupu, kterým mají rozhodci vést řízení a z toho vyplývá, že se za předpokladu dodržení ochrany spotřebitele v procesních otázkách rozhodci řídí dohodou stran a nemusí v tom případě respektovat právní předpisy.¹¹⁴ V oblasti hmotného práva je situace složitější, protože ZRŘ v § 25 odst. 3 sice připouští možnost rozhodnout spor podle zásad spravedlnosti, ale zároveň ve sporech ze spotřebitelských smluv požaduje dodržení právních předpisů na ochranu spotřebitele. Pelikánová tedy uzavírá, že ujednání o volbě rozhodování dle ekvity není obecně přípustné, kromě případu, kdy by zachovalo užití ustanovení na ochranu spotřebitele a dále dodává, že cílem směrnice bylo (i podle její preambule) zabránit tomu, aby spotřebitel ztratil ochranu, která mu je právním řádem poskytována.¹¹⁵ Nelze tedy dovodit, že cílem úpravy je zakázat rozhodčí řízení ve spotřebitelských sporech, ba naopak.¹¹⁶

Požadavek práva podat opravný prostředek se dostává do kolize se zásadou rozhodčího řízení o jednoinstančnosti, přezkum rozhodčího nálezu jiným rozhodcem může být dle § 27 ZRŘ dohodnut v rozhodčí smlouvě. Striktním výkladem bychom nutně museli dospět k závěru, že neobsahuje-li rozhodčí doložka ujednání o tomto přezkumu, bude vždy neplatná. Takovýto závěr by byl ale v rozporu s účelem a smyslem úpravy. Výkladem lze dospět k závěru, že předpoklad je splněn i v okamžiku, kdy má spotřebitel možnost v návaznosti na rozhodčí řízení podat žalobu k obecnému soudu (tedy žalobu na zrušení rozhodčího nálezu). Sice se nejedná o druhou instanci, ale půjde o kontrolu, zda byla dodržena ustanovení, od kterých se není možné ani v tomto řízení odchýlit. Bělohlávek dále pod tuto problematiku zařazuje i možnost podat námitku pravomoci (příslušnosti) rozhodce. Kvůli možnosti přezkumu je ale nutné, aby byl rozhodčí nález vždy odůvodněn (což ostatně ve spotřebitelských sporech vždy žádá § 25 odst. 3 ZRŘ)¹¹⁷.

Úpravu tohoto institutu nalezneme v novém občanském zákoníku v § 1814 písm. j): *zvláště se zakazují ujednání, která zbavují spotřebitele práva podat žalobu nebo použít jiný procesní prostředek či mu v uplatnění takového práva brání nebo ukládají spotřebiteli povinnost uplatnit právo výlučně u rozhodčího soudu nebo rozhodce, který není vázán*

¹¹³ SOKOL, Tomáš. K aktuálním problémům rozhodčího řízení. *Právní rádce*, 2011, roč. 19, č. 9, s. 13 – 14.

¹¹⁴ Shodně PELIKÁNOVÁ: *České právo...*, s. 21.

¹¹⁵ Tamtéž, s. 22.

¹¹⁶ SD EU nedovodil zákaz řešení spotřebitelských sporů v rozhodčím řízení, např. viz Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 26. října 2006, *Elisa María Mostaza Claro v. Centro Móvil Milenium SL*, C-165/05, Úř. věst. L 95, s. 29.; Dokonce může nastat i situace, kdy procesní práva spotřebitele budou v rozhodčím řízení silnější. K tomu viz HULMÁK, TOMANČÁKOVÁ: *Rozhodčí...* (1. část), s. 196 – 170.

¹¹⁷ BĚLOHLÁVEK: *Ochrana...*, s. 92 – 93.

právními předpisy stanovenými na ochranu spotřebitele. Dochází tak ke zpřesnění definice tím, že již není požadován výslovně opravný prostředek, ale hovoří se zde o „jiném procesním prostředku“, což bude například žaloba na zrušení rozhodčího nálezu u soudu. A dále se zpřesňuje osoba rozhodce nebo rozhodčího soudu, bude tedy vyloučeno, aby strany v rozhodčí doložce zmocnily rozhodce postupovat podle zásad spravedlnosti, bez ujednání, že se spor musí řídit právními předpisy stanovenými na ochranu spotřebitele.

4 Problematické aspekty rozhodčích doložek s ohledem na ochranu spotřebitele

4.1 Forma rozhodčí doložky

Nedodržení požadavku písemné formy rozhodčí doložky by mělo za následek její neplatnost *ex tunc*. Náležitosti platného písemného právního úkonu (k platnosti se vyžaduje podpis jednajícího) stanoví obecně § 40/3 OZ (§ 561 NOZ), s tím, že speciální úprava k tomuto ustanovení je upravena v § 3/1 ZRR. Zákon zde pro zachování písemné formy povoluje i sjednání rozhodčí doložky telegraficky, dálnopisem nebo elektronickými prostředky, jež umožňují zachycení jejího obsahu a určení osob, které rozhodčí smlouvu sjednaly. Znamená to ulehčení stranám při sjednávání rozhodčí doložky, když obě strany nemusí rozhodčí doložku podepsat v témže místě, témže čase.¹¹⁸ Podpis stran nemusí být elektronický.¹¹⁹ Pokud ale bude návrh smlouvy učiněn v elektronické formě, mělo by být jednoznačně jasné a určitelné, kdo budou strany této smlouvy.¹²⁰ Maštálek klade důraz na nedostatek podpisu, který není elektronický v tom, že nemusí být vždy jasná identifikace osoby akceptanta a také na problém dokázat, že byl souhlas s uzavřením smlouvy projeven osobou k tomu oprávněnou.¹²¹ Lze ovšem souhlasit s Lissem, jenž takovýto problém nepovažuje za zásadní, když bude vždy záležet na konkrétní situaci. Například v okamžiku používání stejné e-mailové adresy již v předchozí komunikaci není možné namítat nedostatek pravomoci rozhodce kvůli tomu, že tuto adresu tato smluvní strana nepoužívá a nemohla se tak stát akceptantem smlouvy, tudíž smlouva uzavřena nebyla.¹²² Shrnuji tedy, že využití elektronického podpisu by bylo na místě pouze, nevystane-li taková pochybnost, jež by mohla mít za následek neplatnost uzavřené rozhodčí doložky.

Sjednávání rozhodčích doložek v obecných smluvních podmínkách má zabránit novela č. 19/2012 Sb. tím, že napříště musí být rozhodčí doložka sjednána na samostatné listině. Ujednání obsažené v obecných smluvních podmínkách bylo pro spotřebitele značně

¹¹⁸ LISSE: *Zákon...*, s. 144.

¹¹⁹ Dle zákona č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu a změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

¹²⁰ RABAN: *Alternativní...*, s. 62.

¹²¹ MAŠTÁLKA, Ivan. *Uzavírání rozhodčí doložky / smlouvy na Internetu*. [online]. IT právo.cz, 22. dubna 2003 [cit. 10. října 2012]. Dostupné na <<http://itpravo.cz/index.shtml?x=128493>>.

¹²² LISSE: *Zákon...*, s. 145 – 146.

nevýhodné a mnohdy se o něm dozvěděl právě až při vzniku sporu.¹²³ Typická je situace, kdy se spotřebitel teprve u advokáta, který jej má ve vzniklém sporu zastupovat, dozvěděl, co vlastně je rozhodčí řízení, protože nikdy předtím o ničem takovém neslyšel. Nyní se sjednání rozhodčí doložky děje transparentnějším způsobem. Stále bychom ale měli zjišťovat, zda měl spotřebitel možnost ovlivnit obsah rozhodčí doložky.

V adhezních smlouvách, které vypracovávají dodavatelé (s podstatně bohatšími zkušenostmi), se uplatní pravidlo *it or leave it*, spotřebitel mnoho prostoru nemá a tudíž potřebuje vyšší míru ochrany. Zdůrazňuji, že stále může být projevem spotřebitelovi vůle smlouvu neuzavřít a tím se vyhnout i sjednání rozhodčí doložky.^{124 125}

4.2 Náležitosti rozhodčí doložky

Novela ZŘŘ č. 19/2012 Sb. v § 3/5 stanovuje náležitosti rozhodčí doložky, je-li sjednána pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv.¹²⁶ Odstavec 4 pak ukládá dodavateli, aby s dostatečným předstihem před uzavřením rozhodčí doložky náležitě spotřebiteli vysvětlil důsledky uzavření rozhodčí doložky, de facto aby mu vysvětlil všechny náležitosti té konkrétní rozhodčí doložky. *Stranám musí být jasné a nepochybné, že se ujednáním o rozhodčí doložce vzdaly svých práv, v tomto případě svůj spor předložit státnímu soudu, a jsou tímto ujednáním vázány, což musí být prokazatelné.*¹²⁷

Lisse vyzdvihuje spojení „s dostatečným časovým předstihem“ a obává se, aby spotřebitelé účelově nenamítali nedostatečný časový předstih vysvětlení důsledků rozhodčí doložky před jejím uzavřením.¹²⁸ Domnívám se ale, že pečlivost vysvětlování důsledků a také okamžik tohoto vysvětlení bude vždy záležet na konkrétní situaci. Nic nebrání spotřebiteli, aby si návrh smlouvy v klidu přečetl, nebo si dokonce vzal nějakou dobu na rozmyšlení. Aktivní spotřebitel by měl umět odhadnout své možnosti a případně požadovat další informace a čas.

¹²³ Na problém upozorňuje HULMÁK, TOMANČÁKOVÁ: *Rozhodčí* (1. část), s. 168.

¹²⁴ Shodně HULMÁK, TOMANČÁKOVÁ: *Rozhodčí* (1. část), s. 170.

¹²⁵ Opačný názor: *Situace, v níž má spotřebitel pouze možnost akceptovat smlouvu nebo ji jako celek odmítnout, nepředstavuje pro spotřebitele možnost volby, zde ve smyslu volby rozhodčího řízení nebo řízení před soudem pro případ sporu.* Usnesení Krajského soudu v Prešově ze dne 15. února 2011, sp. zn. 17CoE/99/2010.

¹²⁶ K novele v této oblasti viz ADAMOVÁ, Marie, RUTAR, Radka: *Rozhodčí doložky a ochrana spotřebitele. Právní rádce*, roč. 20, č. 4, s. 26.

¹²⁷ RABAN: *Alternativní...*, s. 72.; United States District Court, S. D. New York June 24, 1971. *Ocean Industries, Inc. v. Soros Associates Internatl, Inc.* 328 *F.Supp.* 944. Dostupné na http://www.leagle.com/xmlResult.aspx?xmlDoc=19711272328FSupp944_11108.xml&docbase=CSLWAR1-1950-1985 [cit. 18. února 2013].

¹²⁸ LISSE: *Zákon...*, s. 156 – 157.

V případě konfliktu by mohl vzniknout spor o dokazování, zda byl spotřebitel opravdu seznámen s důsledky uzavření rozhodčí doložky, resp. byly mu vysvětleny všechny její náležitosti. Lisse v rámci prevence navrhuje dát spotřebiteli podepsat protokol o vysvětlení rozhodčí doložky nebo podobnou listinu, jež by měla za úkol prokázat ono dostatečné vysvětlení, například by také obsahovala informace o institutu rozhodce, či o možnosti obrátit se na soud.¹²⁹ Všimne si ale každý spotřebitel, jaký protokol právě podepsal? Informování spotřebitele bude nutné, ale ne každý spotřebitel bude díky svým zkušenostem potřebovat totožné poučení, důležité je vysvětlení základních možných budoucích následků. Stejně tak důsledné zkoumání výčtu informací, jenž dodavatel poskytl spotřebiteli, by znamenalo pro soud velkou zátěž a možná by byl dokonce narušen princip neznalost zákona neomlouvá. Nestačila by ale pouhá jedna věta, v níž by spotřebitel potvrdil své seznámení s problematikou? Otázkou zůstává, jaké poučení bude dostačující. Ze základní charakteristiky rozhodčího řízení si ještě nemusí spotřebitel uvědomit, jaká rizika mu sjednání rozhodčí doložky může přinést a v příliš obsírném vysvětlování se většina spotřebitelů zákonitě ztratí. Za úvahu by stálo vypracování určitých základních bodů, o kterých by se měl dodavatel zmínit, samozřejmě by měl i v preventivní snaze nezmást spotřebitele dodržet jejich návaznost. Spotřebitelovu budoucnost tak v podstatě svěříme dodavatelovým schopnostem vysvětlit problematiku. Jádrem problému ale nalezneme v nízkém právním vědomí spotřebitelů o rozhodčích doložkách.

Dalo by se říci, že příliš podrobné vysvětlování by mělo za následek zatěžování dodavatele, jak o něm mluví Dohnal. Podle něho rozšiřující se míra byrokracie a náročnosti v podnikání způsobuje zmatení podnikatele, nikoliv jeho odhodlanost klamat spotřebitele.¹³⁰ *Ochrana spotřebitele má své meze a nelze ji pojímat jako obranu jeho lehkomyšlnosti a neodpovědnosti.*¹³¹ Do konfliktu se tak dostává rozumná míra ochrany spotřebitele s praxí, která zde panuje. Rozhodně si nemyslím, že by měl zákonodárce chránit nezodpovědné spotřebitele, pouze upozorňuji na to, jak to v praxi často dopadá.

¹²⁹ Tamtéž, s. 156.

¹³⁰ DOHNAL, Jakub. *Bránění spotřebitele, nebo bránění obchodnímu styku?* Bulletin advokacie, 2010, č. 5, s. 67.

¹³¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. června 2010, sp. zn. 23 Cdo 1201/2009.

4.2.1 Rozhodce

Zatímco činnost soudce zahrneme pod oblast veřejného práva, rozhodce spadá do oblasti soukromoprávní. Je jím osoba, kterou si strany vybraly¹³² za účelem řešení jejich sporu. I v rozhodčím řízení je zachováno právo na zákonného soudce dle čl 38/1 LZPS, Ústavní soud ale klade důraz na konkretizaci a individualizaci rozhodce, tedy není-li rozhodce vybrán dle transparentních pravidel, nemůže být výsledek rozhodování akceptován.¹³³

Zatímco dřívější úprava byla co do požadavků na rozhodce velmi benevolentní (nehledělo se na vzdělání rozhodce), novelizovaná úprava je daleko přísnější. Obecné podmínky splňuje občan ČR, zletilý, bezúhonný, způsobilý k právním úkonům, avšak rozhodcem určeným rozhodčí doložkou pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv může být jen osoba, zapsaná v seznamu rozhodců vedeném Ministerstvem spravedlnosti.¹³⁴ Nově je po rozhodci vyžadováno vysokoškolské vzdělání v oboru právo (absolvované v ČR nebo v zahraničí, je-li plnohodnotně uznané v ČR),¹³⁵ nepřibližujeme ale tímto rozhodce soudci? *Idea člověka rozhodujícího podle zdravého rozumu a smyslu pro spravedlnost*¹³⁶ se dostává do kontrastu s citlivou otázkou ochrany spotřebitele, kdy je nutné, aby rozhodce tuto problematiku bezpečně ovládal na profesionální úrovni. Znalec z oboru dokáže svými zkušenostmi rozhodnout spor, může ale opomenout spotřebitelova práva nebo principy nutné pro jeho ochranu a tím jej silně znevýhodnit.¹³⁷

Určení rozhodce nebo stálého rozhodčího soudu je nezbytnou náležitostí rozhodčí doložky. Rozhodce může být vybrán ad hoc, nebo lze ustanovit stálý rozhodčí soud.¹³⁸

Rozhodce ad hoc se nezapisuje do seznamu rozhodčí instituce, je na svobodné vůli stran, zda si vyberou jednoho či více rozhodců nebo i osobu, která rozhodce určí. Spotřebitel může jen těžko prohlédnout, zda je osoba určená jako rozhodce ekonomicky či jinak vázána na dodavatele. Nově má rozhodce dle § 8/3 ZRŘ informační povinnost vůči stranám.¹³⁹ Výhodou je zaměření na předmět sporu a tím pádem i zkušenosti rozhodce z předchozích

¹³² Je vyloučeno, aby určení rozhodce záviselo na vůli jen jedné strany.

¹³³ Nález Ústavního soudu ze dne 3. dubna 2012, sp. zn. IV. ÚS 2735/11-1.

¹³⁴ Zákon č.216/1994 Sb., ve znění pozdějších předpisů, § 4.

¹³⁵ Platí jen pro spotřebitelské spory. Podmínky pro zápis do seznamu rozhodců viz § 35b ZRŘ.

¹³⁶ LISSE, Luděk. K požadavkům na výkon funkce rozhodce a liberalizace rozhodčího soudnictví. *Právní rozhledy*, 2006, roč. 14, č. 6, s. 225.

¹³⁷ Naopak v obchodních vztazích může být znalost např. technické problematiky důležitější.

¹³⁸ Někteří autoři vyčleňují ještě tzv. kombinované doložky. Jedná se o takové, které mají náležitosti rozhodčí doložky, ale odkazují na jednací řád, jenž nebyl vydán stálým rozhodčím soudem. HORSKÁ, Jana, BURIAN, Jakub. Rozhodčí doložka ve spotřebitelských smlouvách ve světle aktuální judikatury českých soudů a ESD. *Bulletin advokacie*, 2010, č. 4, s. 22 – 24.

¹³⁹ K tomu viz dále.

případů, jeho rozhodování pak bude často i rychlejší. Není ovšem vyloučeno, že rychlejším postupem dojde k zanedbání spotřebitelových práv.¹⁴⁰

V případech, že spor projednává stálý rozhodčí soud, mluvíme o institucionálním rozhodčím řízení. Zřízení tohoto rozhodčího soudu upravuje ZRŘ v § 13/1, v ČR tato kritéria splňují Rozhodčí soud při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR a dále rozhodčí soudy při komoditních burzách.¹⁴¹ Statuty a řády soudů musí být uveřejněny v Obchodním věstníku. Odlišme arbitrážní centra / soukromé rozhodčí soudy, jež vedou seznamy rozhodců, vydávají své řády, na které pak odkazují rozhodčí doložky a celkově působí jako administrativní zázemí pro rozhodce ad hoc. Postavení takovýchto soudů a také vydávání vlastních pravidel pro rozhodčí řízení bylo v minulosti sporné. Nejvyšší soud v zásadě považoval činnost arbitrážních center za legální,¹⁴² zásadní zlom však přineslo usnesení Vrchního soudu v Praze,¹⁴³ podle něž určení rozhodce způsobem vybrání osoby ze seznamu vedeného arbitrážním centrem je považováno za obcházení zákona. Nejvyšší soud setrval na svém názoru a tento se později promítl i do znění zákona.¹⁴⁴ Novela ZRŘ č. 19/2012 Sb. zpřesnila vymezení stálých rozhodčích soudů¹⁴⁵ a zároveň umožnila soukromým korporacím vydávání vlastních pravidel rozhodčího řízení, podmínkou ale je přiložení jejich znění k rozhodčí smlouvě. Činnost arbitrážních center a potlačení monopolu stálých rozhodčích soudů je velmi důležitá zejména z důvodu odstranění přetížení obecných soudů a v případě „jednodušších“ kauz tak dojde k urychlení průběhu řízení a dosažení větší efektivity. Arbitrážní centra ale zásadně nemohou vykonávat takové činnosti, které dle ZRŘ spadají do

¹⁴⁰ V rozhodčím řízení ad hoc mají strany možnost buď podrobně upravit otázky týkající se rozhodčího řízení, nebo odkázat na již existující pravidla. Např. rozhodčí pravidla vypracovaná r. 1976 Komisí OSN pro mezinárodní právo obchodní – UNCITRAL Arbitration Rules), rozhodčí pravidla vypracovaná r. 1970 Evropskou hospodářskou komisí. Viz KUČERA, Zdeněk: *Mezinárodní právo soukromé*. 7. Vydání. Brno, Plzeň: Doplněk, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2009, s. 429 – 430.

¹⁴¹ Např. Rozhodčí soud při Pražské komoditní burze.

¹⁴² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. července 2008, sp. zn. 32 Cdo 2282/2008.

¹⁴³ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. května 2009, sp. zn. 12 Cmo 496/2008. K tomu viz LISSE, Luděk. *Neplatnost rozhodčí smlouvy arbitrážního centra aneb konec (Pod-vodníků?) rozhodců ad hoc v Čechách, na Moravě a ve Slezsku?* [online]. epravo.cz, 31. března 2010 [cit. 4. srpna 2012]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/neplatnost-rozhodci-smlouvy-arbitrazniho-centra-aneb-konec-pod-vodniku-rozhodcu-ad-hoc-v-cechach-na-morave-a-ve-slezsku-60960.html>>. ; Dále viz HAVLÍČEK, Jan. Reakce na rozhodnutí Vrchního soudu v Praze 12 Cmo 496/2008. *Obchodní právo*, 2009, roč. 18, č. 9, s. 27 -32.; VALOUŠKOVÁ, Zuzana. O neplatnosti rozhodčích doložek ve prospěch soukromých „rozhodčích soudů“. *Bulletin advokacie*, 2010, č. 5, s. 35 – 37. A reakce na tento článek viz SOKOL, Tomáš. Opět k (ne)platnosti rozhodčích doložek ve prospěch soukromých „rozhodčích soudů“. *Bulletin advokacie*, 2010, č. 6, s. 22 – 23.; PELIKÁN, Robert: Ještě k neplatnosti rozhodčích doložek a k „právním názorům“. *Bulletin advokacie*, 2010, č. 9, s. 40 – 42.

¹⁴⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. května 2011, sp. zn. 31 Cdo 1945/2010. Dále k tomu viz KOCINA, Jan. Rozhodčí doložky sjednané ve prospěch „soukromých rozhodčích soudů“. *Bulletin advokacie*, 2011, č. 7-8, s. 48 – 49.

¹⁴⁵ Dřívější vymezení „stálé rozhodčí soudy mohou být zřízeny pouze zákonem“

výlučné působnosti stálých rozhodčích soudů¹⁴⁶ a také nesmí používat označení, jež by vyvolávalo klamnou představu, že se jedná o stálý rozhodčí soud (viz § 13/4 ZRŘ).

Žádná z výhod rozhodčího řízení ale nesmí být na úkor nedodržení základních zásad, jako je mimo jiné nestrannost a nepodjatost rozhodce.¹⁴⁷ V literatuře je upozorňováno na případ, kdy se dodavatel stane tzv. stálým klientem rozhodce,¹⁴⁸ hovoříme o ekonomické závislosti rozhodce na klientovi.¹⁴⁹ Zákonodárce nově stanovil pro rozhodce ad hoc i rozhodce stálých rozhodčích soudů informační povinnost¹⁵⁰ o tom, zda již rozhodoval v jiném sporu jedné ze stran. Lisse se domnívá, že po tomto prohlášení nelze rozhodce automaticky považovat za podjatého.¹⁵¹ Bělohlávek nestrannost rozhodce popisuje jako konkrétní závislost rozhodce na průběhu a výsledku sporu, kdy výsledek sporu může rozhodce považovat za svou výhodu nebo výhodu osoby blízké či výhodu personálně a majetkově spojené.¹⁵² V americké právní praxi platí takováto kritéria nestrannosti rozhodce pouze v případě, že jde o jediného, nebo předsedajícího rozhodce. Jinak pro rozhodce, kterého jmenovala výlučně jedna strana, požadavky neplatí, a tak může nastat situace, kdy proti sobě stojí dva takto určené rozhodci, ovšem se stejným hlasovacím právem.¹⁵³ Uplatnění tohoto modelu v naší praxi by nám spíše mohlo připomínat postavení dvou advokátů každé ze stran a uprostřed tedy nestranný rozhodce, který spor rozhodne.

Nestrannost a nepodjatost rozhodce je vždy nutné posuzovat ad hoc, informační povinnost rozhodce má tedy v podstatě povzbudit spotřebitele k případné námitce podjatosti. Specializace rozhodce na určitou problematiku je spíše přínosná pro obě strany. V každém případě by rozhodnutí nemělo být pro strany překvapivé, čehož lze dle názoru Ústavního soudu dosáhnout poučovací povinností rozhodce,¹⁵⁴ která bude chránit spotřebitele a může pomoci v dodržení jeho základních práv.

¹⁴⁶ Usnesení Ústavního soudu ze dne 5. října 2011, sp. zn. II. ÚS 3057/10.

¹⁴⁷ Shodně viz čl. 12 odst. 1 UNCITRAL. Dostupné na <<http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/arb-rules-revised/arb-rules-revised-2010-e.pdf>>, [cit. 4. srpna 2012]. *Kterýkoliv rozhodce může být odmítnut, existují-li okolnosti vzbuzující oprávněné pochybnosti o jeho nestrannosti nebo nezávislosti.*

¹⁴⁸ Např. BĚLOHLÁVEK: *Ochrana...*, s. 65.

¹⁴⁹ Pokud bude dodavatel nespokojen s činností rozhodce, nenavrhne jej jako rozhodce ve svých ostatních sporech a tím pádem rozhodce z těchto případů nezíská odměnu, sníží se jeho příjem peněžních prostředků.

¹⁵⁰ Shodně viz čl. 11 UNCITRAL. Dostupné na <<http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/arb-rules-revised/arb-rules-revised-2010-e.pdf>>, [cit. 4. srpna 2012].

¹⁵¹ LISSE: *Zákon...*, s. 259.

¹⁵² BĚLOHLÁVEK, Alexander.J. *Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů. Komentář.* Praha: C.H.Beck. 2004. s. 82.

¹⁵³ WINTEROVÁ, Alena, a kol. *Civilní právo procesní.* 6. vydání. Praha: Linde Praha, a. s., 2011. s. 639.

¹⁵⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 8. března 2011, sp. zn. I. ÚS 3227/07-1.

Angloamerická právní oblast zná institut adjudikátorů, odborníků specializovaných na rozhodování snadných a opakujících se kauz. Pravomoc adjudikátorů vyplývá ze zákona, strana si však kromě nich může vybrat obecný soud, nebo stálý rozhodčí soud.¹⁵⁵ Nespornými výhodami jsou rychlost a možnost podání opravného prostředku k soudu nebo stálému rozhodčímu soudu. Domnívám se, že tento institut by byl pozitivně přijat i v našich podmínkách, protože na jedné straně splňuje požadavky pro ochranu spotřebitele (odbornost rozhodce, opravný prostředek) a na druhé straně by byl výhodný pro věřitele (nejčastěji jsou jimi dodavatelé), kteří požadují rychlé vyřízení sporu se svými dlužníky.

Dalším problematickým aspektem je případ, kdy je rozhodce určen neplatně a posuzuje se, zda bude neplatná celá rozhodčí doložka, nebo jen část, týkající se rozhodce. Částečná neplatnost právního úkonu je upravena v § 41 OZ, kde se posuzuje oddělitelnost neplatné části od ostatního (pokud z povahy právního úkonu nebo z jeho obsahu anebo z okolností za nichž k němu došlo, nevyplývá, že tuto část nelze oddělit od ostatního obsahu¹⁵⁶) a k tomu Nejvyšší soud doplňuje, že je třeba dávat přednost přístupu, který zachovává ostatní části smlouvy.¹⁵⁷ Lze se setkat s názorem, že neplatné určení rozhodce neznamená neplatnost celé rozhodčí smlouvy,¹⁵⁸ měl by mít přednost zájem zachovat rozhodčí doložku, protože řešit spor v rozhodčím řízení bylo vůlí stran. Zaujmeme-li tento názor, nastává otázka, jak tedy bude rozhodce následně určen.

Jiná situace je, když ZRR nabízí řešení pro případ, že v rozhodčí smlouvě není určen rozhodce dle § 7/1 ZRR, v tom případě každá ze stran bude jmenovat jednoho rozhodce a ti pak zvolí předsedajícího¹⁵⁹, jestliže toto jedna strana neučiní, jmenuje za podmínek § 9 ZRR rozhodce soud. Pokud se ale strany dohodly na jediném konkrétním rozhodci a tato osoba funkci nepřijme, vzdá se jí a nebude ji moci vykonávat, podle Nejvyššího soudu v tomto okamžiku rozhodčí doložka zaniká jako obsoletní,¹⁶⁰ důvodem proč nelze použít postup dle § 7/2 ZRR je, že na rozdíl od rozhodce jmenovaného jednou stranou byl rozhodce určený vybrán za souhlasu obou smluvních stran. Striktní rozlišování zákona mezi pojmy „určení“ a „jmenování“ rozhodce má tak za následek, že strany, které vyjádřily svoji vůli o tom, že spor

¹⁵⁵ RABAN, Přemysl. Autorizovaní rozhodci nebo adjudikátoři? Je efektivně zajištěna spravedlnost ve spotřebitelských vztazích? *Bulletin advokacie*, 2010, č. 6, s. 21-22.

¹⁵⁶ Nově § 576 NOZ: neplatnou část lze od ostatního oddělit, lze-li předpokládat, že by k právnímu jednání došlo i bez neplatné části, rozpoznala-li by strana neplatnost včas.

¹⁵⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. listopadu 2009, sp. zn. 21 Cdo 5318/2007.

¹⁵⁸ ROZEHNALOVÁ, Naděžda, HAVLÍČEK, Jan. Rozhodčí smlouva a rozhodci ve světle některých rozhodnutí... aneb quo vadis...? *Právní forum*, 2010, č. 3, s. 117.

¹⁵⁹ Shodně viz čl. 9 odst. 1 UNCITRAL. Dostupné na <<http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/arb-rules-revised/arb-rules-revised-2010-e.pdf>>, [cit. 4. srpna 2012].

¹⁶⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. ledna 2008, sp. zn. 33 Odo 135/2006.

bude řešen v rozhodčím řízení, je tak zcela potlačena tím, že např. za rozhodce určily osobu, která funkci nepřijme. V případě, že bychom ale využili ustanovení § 41 OZ a chybějící určení rozhodce bychom řešili dle § 7/2 a 9 ZRŘ, spor by proti vůli stran řešili 3 rozhodci namísto jednoho¹⁶¹. Strany mají stále možnost uzavřít smlouvu o rozhodci a podrobit tak svůj spor rozhodčímu řízení.

4.2.2 Způsob zahájení rozhodčího řízení

Informace o způsobu zahájení rozhodčího řízení jsou též novou podstatnou náležitostí rozhodčí doložky. Dikce zákona bude naplněna citací zákonného ustanovení, či pouhým poukázáním na § 14 ZRŘ, který upravuje zahájení řízení. Splnit tuto povinnost lze rovněž odkazem na konkrétní ustanovení řádu, který vydal stálý rozhodčí soud, nebo na všeobecná pravidla smluvená dle § 19/4 ZRŘ. Strany mají možnost si postup řízení domluvit dle § 19/1 ZRŘ, musí ale tuto dohodu k rozhodčí doložce připojit.¹⁶²

Rozhodčí řízení se zahajuje podáním žaloby, jejíž obsahový význam je prakticky totožný s žalobou v civilním soudnictví. Je zde namíste přiměřené použití OSŘ (§ 30 ZRŘ). Náležitosti mohou být upraveny v řádech, na které je odkazováno, nebo ujednány v zmíněných dohodách. Podobně jako v OSŘ by mělo obsahovat základní údaje typu - kdo jej činí, komu je určeno, které věci se týká, co sleduje, podpis a datum.¹⁶³ Nesmíme zapomenout na ujednání místa, kam má být žaloba doručena, aby došlo k zahájení rozhodčího řízení.

Pro správné doručení žaloby si je důležité uvědomit, kdo bude daný spor rozhodovat a od toho se bude odvíjet i osoba a místo, kam má být žaloba doručena. Bude-li spor řešit jediný rozhodce, kterého si strany vybraly již v rozhodčí doložce, musíme doručit žalobu jemu (dle dohody i protistraně). Je-li pouze smluvena metoda určení rozhodce, postup bude záviset na způsobu, jakým má být rozhodce určen, tedy budeme například doručovat osobě, která má rozhodce vybrat (v případě nebezpečí z prodlení lze zahájit řízení doručením žalovanému (viz § 403 ObchZ). Další případy, kdy je vybráno více rozhodců popisuje zákon.¹⁶⁴ Návod, kam podat žalobu nalezneme v § 14/2 ZRŘ: *Není-li žaloba podávána stálému rozhodčímu soudu, podává se předsedajícímu rozhodci, je-li určen nebo jmenován; není-li předsedající rozhodce*

¹⁶¹ Shodně DERKA, Ladislav. Je platná rozhodčí smlouva v případě neplatného určení rozhodce (rozhodců)? *Právní rozhledy*, 2010, č. 6, s. 215-216.

¹⁶² LISSE: *Zákon...*, s. 161.

¹⁶³ LISSE: *Zákon...*, s. 337.

¹⁶⁴ KLEIN: *Rozhodčí...*, s. 83 – 84.

dosud určen nebo jmenován, žaloba se podává kterémukoli určenému nebo jmenovanému rozhodci.

I přesto, že byla uzavřena rozhodčí doložka, může se strana obrátit se žalobou k soudu, druhá strana ale může svoji námitkou trvat na projednání před rozhodčím soudem.¹⁶⁵ Soud poté nebude oprávněn spor projednat a právě tímto dochází dle Slováčka k zbavení práva spotřebitele podat žalobu.¹⁶⁶ Řešení nabízí Raban v podobě rozhodčích doložek alternativních, které doporučuje i směrnice č. 93/13/EHS, když mluví o vhodnosti toho, aby spotřebiteli nebylo ještě před vznikem sporu vzato právo obrátit se k soudu a zůstala mu možnost výběru, kam žalobu podá.¹⁶⁷ Tuto možnost nyní zmiňuje i judikatura Nejvyššího soudu, kdy žalobce svým prvním podáním rozhodne, zda bude spor řešen u rozhodčího orgánu, nebo u obecného soudu.¹⁶⁸

4.2.3 Předpokládané druhy nákladů rozhodčího řízení, odměna rozhodce

Další informace, jež musí rozhodčí doložka obsahovat, je odměna rozhodce, dále předpokládané druhy nákladů, které mohou spotřebiteli v rozhodčím řízení vzniknout, pravidla jejich přiznání.

Začneme s odměnou pro rozhodce. Bělohávek přirovnává činnost rozhodce k postavení mandátáře dle § 566 ObchZ, jemuž náleží úplata za zařízení určité obchodní záležitosti.¹⁶⁹ Úplatnost činnosti rozhodce není v ZRŘ stanovena, málokdo by ale souhlasil s přijetím takové funkce, a pokud ano, museli bychom zkoumat motivaci rozhodce funkci přijmout (např. zda nedochází k podjatosti). Pro angloamerickou právní oblast je typické stanovovat výši odměny dle časové náročnosti bez ohledu na předmět sporu, což má za následek těžký odhad budoucích nákladů.¹⁷⁰ Odměna rozhodce odvislá od hodnoty předmětu sporu je snadněji určitelná již při uzavírání doložky, v každém případě by měla být přiměřená. Určení ostatních nákladů řízení se ale i tímto způsobem do budoucna neodhadují snadno.¹⁷¹

Do obecného výčtu nákladů řízení můžeme zahrnout soudní poplatek, hotové výdaje účastníků a jejich zástupců, ušlý zisk, náklady důkazů atd. Pro účastníky jsou velkou zátěží

¹⁶⁵ Viz § 106/1 o.s.ř.

¹⁶⁶ SLOVÁČEK: *Rozhodčí...*, s. 332.

¹⁶⁷ RABAN: *Autorizování rozhodci...*, s. 18-19.

¹⁶⁸ K tomu viz Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. února 2008, sp. zn. 32 Cdo 2697/2007

¹⁶⁹ BĚLOHLÁVEK, Alexander. Nárok rozhodců na odměnu a způsob jejího stanovení. *Bulletin advokacie*, 2006, č. 1, s. 35.

¹⁷⁰ Tamtéž.

¹⁷¹ Objektivně jsou těžko určitelné. K tomu LISSE, Luděk, KOHOUT, Martin. Návrh novely zákona o rozhodčím řízení – spotřebitelské spory. *Právní rozhledy*, 2011, roč. 19, s. II.

také odměny jejich právních zástupců, jejichž výše závisí na délce trvání sporu. Jaké druhy nákladů budou skutečně vyčísleny závisí na konkrétním průběhu řízení (jestli a jaké bude cestovné, poštovné, náklady na tlumočníka, znalce, právního zástupce).

Nesouhlasím s názorem, že rozhodčí řízení vždy představuje nižší náklady pro účastníky. U kauz s nižší hodnotou předmětu jsou často poplatky u soudu nižší, naopak je tomu u vyšších částek.¹⁷² Podle důvodové zprávy k novele ZRŘ č. 19/2012 Sb. má rozhodčí doložka obsahovat informace, podle kterých může spotřebitel zhodnotit, zda ji uzavře či ne – jaké důsledky bude pro něho uzavření představovat.¹⁷³ Ani v civilním řízení spotřebitel v den podání žaloby neví, jaké náklady mu v řízení vzniknou, zná jen výši soudního poplatku a předpokládanou výši odměny advokáta, je-li stanovena dle vyhlášky 484/2000 Sb. Výklad ustanovení ZRŘ bude muset být veden tímto směrem (nejdůležitější bude spotřebitele informovat o výši případných poplatků a o odměně rozhodce).

Náklady nemůže nést jen jedna strana. V naší právní úpravě je zvykem, že vstupní poplatek, zde odměnu rozhodce, hradí žalobce a mohou mu být přiznány náklady řízení v případě, že je jeho nárok soudem potvrzen za oprávněný, naproti tomu v zahraničí mohou poplatek platit obě strany společně a nerozdílně.¹⁷⁴

4.2.4 Místo konání rozhodčího řízení

Určení místa konání rozhodčího řízení je další podstatnou náležitostí rozhodčí doložky, která by měla zamezit v omezení spotřebitele v přístupu k rozhodčímu řízení; § 3/5/d) ZRŘ je ve vztahu *lex specialis* k § 17 ZRŘ. Klein považuje možnost zvolit si místo, kde se bude rozhodčí řízení konat jako jednu z výhod rozhodčího řízení.¹⁷⁵ Místo konání rozhodčího řízení je nutné odlišit od místa, kde došlo k uzavření rozhodčí smlouvy, kde se provádí důkazy, či kde dojde k vydání rozhodčího nálezu, ovšem je možné, že se vše odehraje v jednom místě.

¹⁷² HULMÁK, Milan, TOMANČÁKOVÁ, Blanka. Rozhodčí řízení jako vhodný prostředek řešení sporů mezi dodavatelem a spotřebitelem (2.část). *Obchodněprávní revue*, 2010, č. 7, s. 196. Shodně: ALDERMAN, Richard M. *Pre-dispute mandatory arbitration in consumer contracts: a call for reform* [online].Houston law review.org, winter 2001 [cit. 7. srpna 2012]. Dostupné z <http://www.houstonlawreview.org/archive/downloads/38-4_pdf/HLR38P1237.pdf>.

¹⁷³ Sněmovní tisk 371/0. Novela zákona o rozhodčím řízení (důvodová zpráva), [online]. psp.cz [cit. 7. srpna 2012]. Dostupné z <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=371&CT1=0>>.

¹⁷⁴ BĚLOHLÁVEK: *Nárok rozhodců...*, s.

¹⁷⁵ KLEIN, Bohuslav. Pozapomenuté výhody rozhodčího řízení. *Právní fórum*, 2008, č. 4, s. 130 – 131.

Místo konání by mělo splňovat kritérium dostupnosti a tím pádem by nemělo znamenat další nepřiměřené náklady pro strany. Daným problémem se zabýval SD EU v rozsudku *Mostaza Claro*¹⁷⁶, kde spotřebitelka namítala zneužívající charakter rozhodčí doložky z důvodu velké vzdálenosti z místa jejího bydliště do místa konání rozhodčího řízení. Pro naši právní úpravu není dnes již použití tohoto rozsudku vhodné, zejména pro rozdílnou rozlohu Španělska a ČR (když obecně cesta z Ostravy do Plzně (cca 460 km) není zas tak velkou překážkou v porovnání s cestou z Bilbaa do Málagy (cca 930 km)), ale také díky povinnosti uvést tuto náležitost v rozhodčí doložce.¹⁷⁷ Je na spotřebiteli, aby při uzavírání rozhodčí doložky zvážil dostupnost místa, a potom samozřejmě nemůže namítat velkou vzdálenost, jež bude muset absolvovat (nehledě na možnost rozhodčího řízení bez ústního jednání). Ne pro každého bude daná vzdálenost představovat stejnou zátěž, strany by měly záležitost individuálně projednat. Na druhou stranu nelze požadovat určení místa vhodného jen pro spotřebitele, čímž by došlo k porušení principu proporcionality.¹⁷⁸

Inspirací pro stanovení místa může být příslušnost soudů. Za nejvhodnější považuji uvedení obce s tím, že konkrétní adresa není nezbytná. Jako příliš obecné je pouhé odkázání na některý kraj, s tím, že Lisse z této premisy vyjímá kraj hlavní město Praha, jenž díky své rozloze nepředstavuje pro spotřebitele tolik neznámou vzdálenost od svého bydliště.¹⁷⁹ V případě stálých rozhodčích soudů můžeme nejčastěji počítat s jejich sídlem, u rozhodců ad hoc mohou být možnosti různé, záleží na dohodě stran.

V případě přeshraničních sporů bude problematika určení místa konání rozhodčího řízení daleko složitější.¹⁸⁰ Pomocí mezinárodního práva soukromého bude nutné na základě místa konání rozhodčího řízení určit rozhodné právo a dle něj se bude odvíjet další postup v řízení.

4.2.5 Způsob doručení rozhodčího nálezu spotřebiteli

Po účinnosti novely 19/2012 Sb. je v rozhodčí doložce nutné uvést způsob doručení rozhodčího nálezu spotřebiteli. Díky této podstatné náležitosti by měl být spotřebitel napříště

¹⁷⁶ Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 26. října 2006, *Elisa María Mostaza Claro v. Cetro Móvil Milenium SL*, C-165/05, Úř. věst. L 95, s. 29.; k tomu dále viz Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 27. června 2000, *Océano Grupo Editorial SA v. Roció Murciano Quintero*, sp. zn. C-240/98 až C-244/98.

¹⁷⁷ LISSE: *Zákon...*, s. 162 – 164.

¹⁷⁸ K principu proporcionality Nález Ústavního soudu ze dne 29. 9. 2005, sp. zn. III. ÚS 350/03.

¹⁷⁹ LISSE: *Zákon...*, s. 162.

¹⁸⁰ K tomu viz BĚLOHLÁVEK, J. Alexander. Místo konání rozhodčího řízení. *Právní zpravodaj*, 2004, č. 3, s. 13 – 15.; HULMÁK, TOMANČÁKOVÁ: *Rozhodčí...*(2.část), s. 197.

dostatečně informován o rozhodčím nálezů a bude mít možnost předvídat následky nesplnění své povinnosti, například že pravomocný a vykonatelný rozhodčí nález se může stát exekučním titulem.

Podle názoru Nejvyššího soudu ČR před novelou *nebylo doručování součástí postupu, kterým rozhodci vedou řízení*, což bylo mimo jiné odůvodněno tím, že *rozhodčí řízení končilo vydáním rozhodčího nálezů. Protože doručování rozhodčích nálezů nebo usnesení není v zákoně č. 216/1994 Sb. upraveno, uplatní se ustanovení o doručování písemností v občanském soudním řízení (srov. § 30 ZRŘ) a jen za dodržení zde uvedených pravidel nastanou u rozhodčího nálezů účinky právní moci a vykonatelnosti.*¹⁸¹ Z judikátu vyplývá, že nebylo možné mezi stranami učinit dohodu dle § 19 odst. 1 ZRŘ.¹⁸² Velkým problémem bylo, že vydaný rozhodčí nález díky doručení nesouladnému s OSŘ nenabyl právní moci a nestal se vykonatelným.¹⁸³ Strany mohly mít dříve pocit, že jim OSŘ nenabízí dostatečné možnosti, jak efektivně doručovat, a tudíž uzavíraly dohody, čímž celou situaci mnohdy ještě zkomplikovaly. Doručování podle občanského soudního řízení doznalo velké změny novelou č. 7/2009 Sb., kdy byl mimo jiné zaveden institut doručování prostřednictvím veřejné datové sítě (§ 48 o.s.ř.), nebo institut tzv. fikce doručení (§ 49/4 OSŘ).¹⁸⁴ Tyto instituty jistě velmi urychlí doručování, avšak pro rozhodčí řízení je důležité klást důraz na autonomii vůle stran, která v této oblasti byla pominuta. Nyní mají strany daleko větší možnosti.

Novelou ZRŘ bylo změněno ustanovení § 23 písm. a) ZRŘ, když nově rozhodčí řízení končí právní mocí rozhodčího nálezů oproti původnímu skončení vydáním rozhodčího nálezů. Díky této změně si budou moci strany uzavřít dohodu týkající se postupu doručování rozhodčího nálezů dle § 19 a tím se vyhnou řešení dle judikatury Nejvyššího soudu (dle ustanovení § 45 a násl. OSŘ).¹⁸⁵ Ať je rozhodčí nález doručen zákonným postupem nebo upraveným v dohodě stran vždy musí být doručen řádně, aby později mohlo dojít k jeho vykonatelnosti.

¹⁸¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. dubna 2006, sp. zn. 20 Cdo 1592/2006.; k tomu další judikatura: Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. března 2008, sp. zn. 20 Cdo 3074/2006.; Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. dubna 2008, sp. zn. 20 Cdo 848/2007.

¹⁸² Opačný názor – lze uzavřít dohodu dle § 19/1 ZRŘ s takovýmto obsahem viz BĚLOHLÁVEK: *Zákon...*, s. 218 – 220.

¹⁸³ LISSE, *Zákon...*, s. 165.

¹⁸⁴ ŠÍNOVÁ, Renáta, BARTONÍČKOVÁ, Klára, KŘIVÁČKOVÁ, Jana, KOVÁŘOVÁ KOCHOVÁ, Ingrid. *Doručování v civilním soudním řízení*. Praha: Leges, 2009, s. 22-23, 62-63.

¹⁸⁵ Sněmovní tisk 371/0. Novela zákona o rozhodčím řízení (důvodová zpráva, s. 22), [online]. psp.cz [cit. 7. srpna 2012]. Dostupné z <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=371&CT1=0>>.

4.2.6 Informace o tom, že pravomocný rozhodčí nález je vykonatelný

Poslední podstatná náležitost rozhodčí doložky je normována v písm. f) § 3/5 ZRŘ. Přestože toto ustanovuje § 28/2 ZRŘ, zákonodárce požaduje informaci přímo uvést v rozhodčí doložce kvůli zvýšení ochrany spotřebitele. Smyslem této náležitosti je zvýšit pozornost spotřebitele a upozornit jej na možné budoucí následky.¹⁸⁶ I když je stále nutné mít na paměti, že neznalost zákona neomlouvá.

4.2.7 Fakultativní náležitosti. Volba rozhodování dle ekvity, volba právního řádu

Rozhodčí doložka může obsahovat další ujednání, jimiž se upraví pravidla, dle nichž bude rozhodčí řízení probíhat. Pro účely této práce jsem vybrala dvě ujednání, která by mohla zásadně ovlivnit postavení spotřebitele.

Podle § 25/3 ZRŘ se rozhodci při rozhodování řídí hmotným právem pro spor rozhodným, pokud ale strany rozhodce výslovně pověří, může rozhodovat dle zásad spravedlnosti. Rozhodce se ale vždy musí řídit právními předpisy na ochranu spotřebitele. Není-li stanoveno jinak, rozhodné hmotné právo¹⁸⁷ bude určeno podle zásady lex fori, tedy podle práva místa konání rozhodčího řízení (což je místo určené stranami, nebo rozhodci s přihlédnutím k oprávněným zájmům stran, § 17 ZRŘ).¹⁸⁸ ZMPS¹⁸⁹ dává v § 9/1 účastníkům možnost volby práva, jímž se mají řídit jejich vzájemné majetkové poměry. V případě spotřebitelských sporů nesmí tímto ujednáním dojít k újmě spotřebitele a nesmí to pro něho znamenat snížení míry ochrany jeho práv, což je speciální úprava § 37 ZRŘ k § 55/1 OZ¹⁹⁰. Jinak by šlo o neplatný právní úkon¹⁹¹ a rozhodné právo by bylo určeno v souladu s Nařízením Rady ES č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech. Selucká jako další argument proti použití právního řádu s nižší ochranou pro spotřebitele uvádí výhradu veřejného pořádku.¹⁹² Volba práva v oblasti spotřebitelských smluv je značně omezená, musím poukázat na trvajíc

¹⁸⁶ LISSE: *Zákon...*, s. 166 – 168.

¹⁸⁷ Rozhodné hmotné právo viz § 37 ZRŘ.

¹⁸⁸ Více k lex fori viz HARRIS, Jonathan. Contractual freedom in the Conflict of Laws. *Oxford Journal of Legal Studies*, 2000, Vol. 20, No. 2, pp.247-269.

¹⁸⁹ Zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů

¹⁹⁰ Nově § 1812/2 NOZ: K ujednáním odchylným se od ustanovení zákona stanovených k ochraně spotřebitele se nepřihlíží. To platí i v případě, že se spotřebitel vzdá zvláštního práva, které mu zákon poskytuje.

¹⁹¹ Dřívější úprava byla v tomto ve velkém rozporu s evropským právem, když se jednalo o relativně neplatný právní úkon. K tomu viz MELZER: *K diskuzi...*, s. 771 – 772.

¹⁹² SELUCKÁ, Markéta. *Ochrana spotřebitele v soukromém právu*. Praha: C. H. Beck, 2008. s. 99-100.; K tomu viz Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 27. června 2000, *Océano Grupo Editorial SA v. Roció Murciano Quintero*, sp. zn. C-240/98 až C-244/98.; Více k tomu viz BĚLOHLÁVEK: *Ochrana...*, s. 14 – 17.

povinnost rozhodce řídit se právními předpisy na ochranu spotřebitele. Otázkou ale je, zda se tímto pro spotřebitele nezhorší orientace v tom, podle jakých předpisů bude v jeho sporu konkrétně postupováno.¹⁹³

Jestliže má rozhodce povinnost rozhodovat podle hmotného práva (zákonů a jiných normativních aktů), má též díky hierarchii právních předpisů a také od soudce analogicky odvoditelné oprávnění přezkoumávat soulad podzákoného právního aktu se zákonem. Právo soudce založené čl. 95/2 Ústavy ČR (předložit věc Ústavnímu soudu, je-li použitý zákon v rozporu s ústavním pořádkem) podle judikatury¹⁹⁴ rozhodce nemá. Rozhodce by jediné musel využít institutu dožadání dle § 20/2 ZRŘ, stejně tak by se dožadoval předložení předběžné otázky Soudnímu dvoru EU.¹⁹⁵ Ten rozhodce ve svém rozhodnutí Nordsee¹⁹⁶ odkazuje na čl. 177 SES, tedy, aby se na něj obrátili prostřednictvím národního soudu, s tím, že rozhodce nemůže být považován za soud¹⁹⁷ díky fakultativnosti rozhodčího řízení, avšak zůstává zde povinnost aplikace komunitárního práva rozhodci.¹⁹⁸

Zvolí-li si strany rozhodování dle ekvity, rozhodnutí bude založena na obecném pojmání spravedlnosti, „ex equo et bono“.¹⁹⁹ Znamená to, že rozhodce se nemusí řídit právními normami určitého právního řádu, ale *obsahem pojmu ekvity v rámci jeho vývoje v mezinárodním právu veřejném*,²⁰⁰ musí respektovat pouze veřejný pořádek (tzv. order public).²⁰¹ Nejenže rozhodce nemusí respektovat dispozitivní úpravu zákona, má možnost se odchýlit i od úpravy kogentní a více přihlížet např. k obchodním zvyklostem. Pro spotřebitelské spory ale možnost odchýlit se od kogentních ustanovení, která mají za cíl spotřebitele chránit, by bylo velmi nevhodné, tato možnost se uplatňuje spíše v oblasti mezinárodního práva.²⁰² Po novelizaci došlo k doplnění § 25/3 ZRŘ tak, že ve sporech, kde

¹⁹³ K tomu více viz BŘICHÁČEK, Tomáš. Kolizní úprava spotřebitelských smluv v nařízení Řím I – aktuální otázky. *Právní rozhledy*, 2012, roč. 20, č. 23 – 24, s. 829 – 836.

¹⁹⁴ Usnesení Ústavního soudu ze dne 5. května 2011, sp. zn. II. ÚS 2784/10.

¹⁹⁵ LISSE, *Zákon...*, s. 511.

¹⁹⁶ Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 23. března 1982, *Nordsee*, C-102/81, bod 7.

¹⁹⁷ Soud, který může podat předběžnou otázku, musí splňovat: založení zákonem, stálý orgán, povinná jurisdikce, účinek rozhodnutí působí inter partes, aplikace právních předpisů, nezávislý orgán. Viz CRAIG, Paul, DE BÚRCA, Gráinne. *EU Law: Text, cases, and materials*. Oxford: Oxford University Press, 2003. s. 436.; Dále k tomu viz LISSE, Luděk. Rozhodování rozhodce (nejen) podle zásad spravedlnosti. *Obchodněprávní revue*, 2011, č. 7, s. 219.

¹⁹⁸ Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 1. června 1999, *Eco Swiss China Time Ltd proti Benetton International NV*, C-126/9.

¹⁹⁹ Lze odlišit ještě rozhodování dle amiable compositeur viz. ROZEHNALOVÁ: *Rozhodčí...*, s. 237.; dále HERBOCZKOVÁ, J. Amiable compositeur v mezinárodním rozhodčím řízení. *Právní rozhledy*, 2008, roč. 16, č. 17, s. 632-637.

²⁰⁰ WINTEROVÁ: *Civilní...* (6. vydání), s. 649.

²⁰¹ LISSE, *Zákon...*, s. 513.

²⁰² LISSE: *Rozhodování...*, s. 220 – 221.

na jedné straně stojí spotřebitel, se musí rozhodce vždy řídit právními předpisy na ochranu spotřebitele.²⁰³ Mohlo by tak dojít k omezení použití platného práva, což je nepřípustné. Dohoda uzavřená ve spotřebitelském vztahu by byla neplatná.²⁰⁴ Lze si tedy jediné představit ujednání, v němž bude rozhodci přikázáno, aby rozhodl spor podle zásad spravedlnosti s výjimkou případů, kdy je určitá otázka upravena předpisem určeným na ochranu spotřebitele.²⁰⁵

4.3 Právní povaha rozhodčí doložky

Právní povaha rozhodčí doložky ovlivňuje celé rozhodčí řízení. Jako příklad uvedu otázku (ne)uplatnění práva na spravedlivý proces v rozhodčím řízení, nebo třeba tzv. teorii projevu vůle typickou pro procesní právo, ale také posuzování platnosti rozhodčí doložky jako právního úkonu dle § 34 OZ (§ 545 NOZ²⁰⁶). Odborníci rozeznávají čtyři teorie právní povahy rozhodčí doložky. Hovoříme o smluvní, jurisdikční, smíšené a autonomní teorii.

Klasická smluvní teorie, která byla prosazována na počátku 20. století, pohlížela na rozhodčí nález jako na smlouvu, jež by měla být výsledkem posouzení rozhodce, na čem se strany dohodly ve smlouvě zakládající jejich právní vztah. Moderní smluvní teorie již považuje rozhodčí smlouvu za smlouvu *sui generis*, s tím, že rozhodčí řízení je *de facto* smlouvou, ale rozhodčí nález už ne.²⁰⁷ Velký důraz je zde kladen na autonomii rozhodčího řízení, nezávislost na civilním řízení soudním.²⁰⁸ *Charakter rozhodčí činnosti je založen smlouvou delegující vůli stran a její výsledek je kvalifikovanou formou závazku a jako takový je též závazný. Rozhodce nenalézá právo, ale tvoří závazkový vztah v zastoupení stran. Jeho moc tedy není delegovaná svrchovanou mocí státu, ale pochází od soukromé vlastní moci stran určovat si svůj osud.*²⁰⁹ Jestliže rozhodce není orgánem veřejné moci, není ani rozhodčí nález chápán jako rozhodnutí veřejné moci a nelze se proti němu bránit stížností dle čl. 95

²⁰³ K tomu viz více LISSE, Luděk. Euronovela zákona o rozhodčím řízení 2012 [online]. epravo.cz, 16. dubna 2012 [cit. 12. února 2013]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/euronovela-zakona-o-rozhodcim-řízení-2012-82291.html>>.

²⁰⁴ Shodně viz: BĚLOHLÁVEK: *Ochrana...*, s. 91.; PALLA, Tomáš. *Rozhodčí doložky ve spotřebitelských smlouvách – Ano či Ne?* [online]. epravo.cz, 23. 10. 2008 [cit. 24. října 2012]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/rozhodci-dolozky-ve-spotrebitelskych-smlouvach-ano-ci-ne-55269.html>>.

²⁰⁵ BĚLOHLÁVEK: *Změny...*, s. 16 – 17.

²⁰⁶ Nově § 545 NOZ: Právní jednání vyvolává právní následky, které jsou v něm vyjádřeny, jakož i právní následky plynoucí ze zákona, dobrých mravů, zvyklostí a zavedené praxe stran.

²⁰⁷ RŮŽIČKA: *Rozhodčí...*, s. 22.

²⁰⁸ DAVID, Marek. K povaze rozhodčí smlouvy podruhé a jinak. *Bulletin advokacie*, 2011, č. 10, s. 27.

²⁰⁹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 15. července 2002, sp. zn. IV. ÚS 174/02.

odst. 2 Ústavy.²¹⁰ V důsledku těchto vlastností se nepovažuje za nutnost aplikovat zásady spravedlivého procesu²¹¹ obsažené v čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, též další principy typické pro civilní soudní řízení.²¹²

Jurisdikční teorie přisuzuje rozhodčímu řízení kontradiktorní povahu a rozhodčí smlouvu zařazuje jako pojem procesního práva. Odmítá posuzování platnosti rozhodčí doložky jako právního úkonu dle § 34 OZ a prosazuje otázku posuzování platnosti dle procesních předpisů a tím pádem i klade důraz na tzv. teorii projevu vůle, typickou pro civilní řízení.²¹³ Pospíšil se přiklání k této teorii z toho důvodu, že rozhodčí doložka nezakládá, nemění, ani neruší práva účastníků v hmotněprávní rovině, ale její důsledky se projeví pouze v procesněprávní rovině, dále poukazuje na úpravu rozhodčí smlouvy v ZRŘ a částečně i v OSŘ a další důkaz svého tvrzení vidí v důsledcích, které se zde na rozdíl od hmotněprávního úkonu neprojevuje přímo ale pouze zprostředkovaně.²¹⁴ Zoulík hmotněprávní povahu rozhodčí doložky vylučuje pomocí § 494 OZ (§ 1789 NOZ), neboť tato smlouva neupravuje žádné z plnění tvořící obsah závazků, dále poukazuje na výlučně procesní důsledky.²¹⁵

Na pomezí dvou předchozích stojí smluvní teorie. Na jedné straně pravomoc rozhodců odvozuje od smlouvy, na druhé straně jim přiznává pravomoc nalézání práva.²¹⁶ Rozehnalová v tomto smyslu charakterizuje rozhodčí smlouvu jako *institut se smluvním základem pohybující se v prostředí procesního práva*.²¹⁷

Oproti všem výše uvedeným autonomní teorie jde zcela jinou cestou a pouze zůstává u vymezení řízení *sui generis*.²¹⁸

Otázka povahy rozhodčí doložky a později i rozhodčího řízení není mezi odbornou veřejností jednoznačná. Pro spotřebitelský vztah je situace ještě složitější, jelikož bychom měli hledat cestu pro spotřebitele nejvhodnější. Ústavní soud v poslední době změnil svůj názor, když překonal smluvní teorii a *potvrdil jurisdikční základ rozhodčího řízení (byť*

²¹⁰ Usnesení Ústavního soudu ze dne 28. ledna 2009, sp. zn. Pl. ÚS 37/08-1.

²¹¹ Oproti tomu Nejvyšší soud právo na spravedlivý proces v rozhodčím řízení prosazuje viz. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. června 2008, sp. zn. 32 Cdo 1201/2007.

²¹² KLEIN: *Pozapomenuté...*, s. 131.

²¹³ DAVID: *K povaze...*, s. 27.

²¹⁴ POSPÍŠIL, Petr. Kdo může uzavírat rozhodčí smlouvu? *Bulletin advokacie*, 2010, č. 12, s. 34.

²¹⁵ ZOULÍK, František. Některé problémy rozhodčího řízení. *Bulletin advokacie*, 2007, č. 1, s. 15.

²¹⁶ KOCINA, Jan, POLÁČEK, Bohumil et al. *Aktuální otázky rozhodčího řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2011, s. 68.

²¹⁷ ROZEHNALOVÁ: *Rozhodčí...*, s. 107.

²¹⁸ KOCINA: *Aktuální...*, s. 68.

vycházející ze smluvní autonomie stran).²¹⁹ Ústavní soud se tak přiklonil k názoru, který panuje v praxi.²²⁰ Strany rozhodčí doložkou přesunují pravomoc rozhodnout jejich spor na rozhodčí orgán, mohou si stanovit pravidla, dle nichž bude řízení vedeno, osobu rozhodce a další ujednání, která mají dopad na řízení, jehož cíl je shodný s cílem civilního řízení soudního, tedy dojit k vyřešení otázky sporné mezi stranami.

²¹⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 8. března 2011, sp. zn. I. ÚS 3227/07.

²²⁰ BĚLOHLÁVEK: *Ochrana...*, s. 234.

5 Návrhy de lege ferenda

Úprava rozhodčího řízení ve spotřebitelských sporech doznala velkých změn od 1. 4. 2012, s účinností novely ZRŘ č. 9/2012 Sb. Novela má za základní cíl chránit spotřebitele. Podíváme-li se do praxe, můžeme s nadsázkou nabýt dojmu, že v této problematice není téměř žádná úprava dostatečně ochraňující. Jak jsem zde již uvedla, existují spotřebitelé, kvůli kterým bychom vůbec tuto úpravu nemuseli mít, protože si uvědomují, co činí. Je zde ale bohužel velká skupina spotřebitelů, kteří i přes všechny výstrahy jednají naprosto bez rozmyslu. Pro takovéto případy by asi bylo nejvhodnější rozhodčí doložky ve spotřebitelských smlouvách úplně zakázat nebo by řešením také byla možnost připustit uzavření rozhodčí smlouvy až po vzniku sporu. Úplný zákaz by ovšem na druhou stranu měl za následek omezení autonomie vůle těch spotřebitelů, kteří si svá práva poctivě střeží.

To, zda novela opravdu splnila očekávání, ukáže až samotná praxe. Neúměrné zvyšování požadavků na uzavření rozhodčí doložky řešením není. I pro spotřebitele má rozhodčí řízení jisté výhody a nelze jej obecně považovat za nepřipustné.

Výzvou do budoucna je tedy najít určitý kompromis mezi tím, zda budeme ostražitě a nekompromisně chránit spotřebitele tím, že mu vezmeme nástroj, se kterým často neumí vůbec zacházet, nebo mu do rukou vložíme možnosti, kterých může pozitivně využít, zůstane-li bdělým.

Závěr

Cílem této diplomové práce bylo zjistit, zda lze každou rozhodčí doložku uzavřenou ve vztahu, kde na jedné straně vystupuje spotřebitel považovat za nepřiměřené ujednání, respektive za jakých okolností může být přípustná.

Rozhodčí doložky ve spotřebitelských smlouvách jsou často diskutovaným tématem a mají své zastánce i své odpůrce. Je nutné si uvědomit, že právo klade důraz na autonomii vůle svých subjektů a je tedy na každém spotřebiteli, aby se sám rozhodl, zda rozhodčí doložku uzavře nebo ne. Navíc je kladen důraz na to, aby spotřebitel nepřišel o práva, která jej mají chránit a tím se nedostal do postavení, kdy bude zcela závislý na dodavateli, jenž zneužil svého dominantního postavení, například zvolit si rozhodování dle ekvity lze jen za dodržení norem, majících za cíl ochranu spotřebitele, jejich vyloučení je nepřípustné.

Praxe znala mnoho kauz, kdy ke zneužívajícímu jednání došlo, a proto se v novelizovaném ZRŘ snaží těmto případům předcházet. Ať už zmíním požadavky na funkci rozhodce (vysokoškolské vzdělání v oboru právo má být zárukou znalosti norem, sloužících k ochraně spotřebitele), nutnost uzavření rozhodčí doložky na samostatné listině (výsledkem by mělo být zvýšení pozornosti spotřebitele), povinnost dodavatele informovat o důsledcích uzavření rozhodčí doložky (upozornění spotřebitel na rozdíl mezi řízením před rozhodcem a před soudem), nebo podstatných náležitostech rozhodčí doložky (základní ujednání o průběhu budoucího řízení, o možnostech a povinnostech, které rozhodčí řízení může přinést), nedodržení všech těchto příkazů by bylo sankcionováno neplatností rozhodčí doložky.

Spotřebitelovo postavení je nyní silně chráněno a nebrání mu tedy využít výhod, které rozhodčí řízení přináší oproti klasickému řízení před soudem. Velký důraz je nutné klást na individuální posouzení rozhodčí doložky, individuální zkoumání všech požadavků, které na ni zákonodárce klade. Při jakémkoliv posuzování problematiky musíme mít na paměti, že spotřebitel není vždy takový, jakého bychom si představovali a že často ačkoli zdůrazňujeme aktivní pojetí spotřebitele, v praxi je spotřebitel často příliš pasivní a i přes veškerou snahu ochránit jej, můžeme být neúspěšní v podstatě díky jeho lehkovážnosti, která mu pak ale může způsobit velké obtíže. Stejně tak ne každý dodavatel bude jednat poctivě a tomuto nepoctivému jednání se musíme snažit co nejvíce zabránit. Avšak ani ochrana spotřebitele ale nemůže být bezbřehá.

Upřesnění úpravy v oblasti spotřebitelského práva přinese nový občanský zákoník. V důsledku probíhající europeizace tohoto odvětví práva se ale v blízké době můžeme dočkat

dalších změn, které snad přispějí k na jedné straně důsledné ochraně spotřebitele a na druhé straně k zachování určité svobody v právních vztazích.

Praxe se s novou úpravou zatím seznamuje a začíná ji používat. To, zda novela splnila svůj účel a jestli zavedené instituty budou vyhovovat potřebám stran právních vztahů, teprve ukáže čas.

Bibliografie

Monografie:

BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení*. Praha: C. H. Beck, 2012. 652 s.

BĚLOHLÁVEK, Alexander.J. *Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů. Komentář*. Praha: C.H.Beck. 2004. 701 s.

CRAIG, Paul, DE BÚRCA, Gráinne. *EU Law: Text, cases, and materials*. Oxford: Oxford University Press, 2003. 1148 s.

DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád I, Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2009. 1579 s.

DVOŘÁK, Jan, KINDL, Milan (ed). *Pocita Martě Knappové k 80. narozeninám*. Praha: Aspi, 2005. 472 s.

ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. Ostrava: Sagit, 2012. 1119 s.

ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář*. I. svazek. Praha: Linde Praha, a. s., 2008. 1390 s.

KLEIN, Bohuslav, DOLEČEK, Martin. *Rozhodčí řízení (Meritum)*. Praha: Aspi, a.s., 2007. 272 s.

KLÍMA, Karel (ed). *Komentář k Ústavě a Listině*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. 1019 s.

KOCINA, Jan, POLÁČEK, Bohumil et al. *Aktuální otázky rozhodčího řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2011. 200 s.

KUČERA, Zdeněk: *Mezinárodní právo soukromé*. 7. Vydání. Brno, Plzeň: Doplněk, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2009. 462 s.

LISSE, Luděk. *Přehled judikatury ve věcech rozhodčího řízení*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2011, 429 s.

LISSE, Luděk. *Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů s komentářem*. Praha: Linde, a.s., 2012. 920 s.

MAZÁK, Jan, a kol.: *Základy občianskeho procesního práva*. 4. vydání. Bratislava: IURA EDITION, spol. s r.o., 2009. s. 897.

MOTHEJZÍKOVÁ, Jitka, STEINER, Vilém a kol. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s přílohami*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 1996. 214 s.

RABAN, Přemysl. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. Praha: C.H.Beck, 2004. 745 s.

ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2. vydání. Praha: Aspi Publishing, 2002. 388 s.

RŮŽIČKA, Květoslav. *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005. 254 s.

SELUCKÁ, Markéta. *Ochrana spotřebitele v soukromém právu*. Praha: C. H. Beck, 2008. 134 s.

SCHELLEOVÁ, Ilona a kol.: *Civilní proces*. Praha: EUROLEX BOHEMIA, a.s., 2006. 1202 s.

ŠÍNOVÁ, Renáta, BARTONÍČKOVÁ, Klára, KŘIVÁČKOVÁ, Jana, KOVÁŘOVÁ KOCHOVÁ, Ingrid. *Doručování v civilním soudním řízení*. Praha: Leges, 2009. 143 s.

ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan a kol.: *Občanské právo hmotné 2*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009. 459 s.

ŠVESTKA, Jiří et al. *Občanský zákoník I. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 1394 s.

TOMANČÁKOVÁ, Blanka. *Ochrana spotřebitele v praxi se vzory a příklady*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, a. s., 2011. 201 s.

VÍTOVÁ, Blanka. *Nepřiměřená ujednání ve spotřebitelských smlouvách*. Olomouc: Iuridicum Olomoucense, o.p.s., 2011. 204 s.

WINTEROVÁ, Alena, a kol. *Civilní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Linde Praha, a. s., 2011. s. 711.

WINTEROVÁ, Alena a kol.: *Civilní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2008. 751 s.

Odborné články:

ADAMOVI, Marie, RUTAR, Radka: Rozhodčí doložky a ochrana spotřebitele. *Právní rádce*, roč. 20, č. 4, s. 26 – 27.

BĚLOHLÁVEK, J. Alexander. Arbitrabilita sporů. Pravomoc rozhodců dle zákona č. 216/1994 Sb. v tuzemském a mezinárodním kontextu. *Právní zpravodaj*, 2003, roč. 4, č. 3, s. 6 – 8.

BĚLOHLÁVEK, Alexander. Nárok rozhodců na odměnu a způsob jejího stanovení. *Bulletin advokacie*, 2006, č. 1, s. 34 – 38.

BĚLOHLÁVEK, J. Alexander. Místo konání rozhodčího řízení. *Právní zpravodaj*, 2004, **č. 3**, s. 13 – 15.

BĚLOHLÁVEK, Alexander. Změny v rozhodčím řízení. *Bulletin advokacie*, 2012, č. 5, s. 15 – 21.

BĚLOHLÁVEK, J. Alexander. Rozhodčí řízení v tzv. smluvních vztazích spotřebitelského typu. *Právní fórum*, 2010, roč. 7, č. 3, s. 89 -99.

BERDYCH, Martin, ZWETTLEROVÁ, Ingrid. Náležitosti a forma rozhodčí doložky. *Právní rádce*, 2008, roč. 16, č. 24, s. 891 – 904.

BŘICHÁČEK, Tomáš. Kolizní úprava spotřebitelských smluv v nařízení Řím I – aktuální otázky. *Právní rozhledy*, 2012, roč. 20, č. 23 – 24, s. 829 – 836.

DAVID, Marek. K povaze rozhodčí smlouvy podruhé a jinak. *Bulletin advokacie*, 2011, č. 10, s. 27 – 29.

DERKA, Ladislav. Je platná rozhodčí smlouva v případě neplatného určení rozhodce (rozhodců)? *Právní rozhledy*, 2010, č. 6, s. 215-216.

DOHNAL, Jakub. *Bránění spotřebitele, nebo bránění obchodnímu styku?* *Bulletin advokacie*, 2010, č. 5, s. 66 – 69.

HARRIS, Jonathan. Contractual freedom in the Conflict of Laws. *Oxford Journal of Legal Studies*, 2000, Vol. 20, No. 2, pp.247-269.

HAVLÍČEK, Jan. Reakce na rozhodnutí Vrchního soudu v Praze 12 Cmo 496/2008. *Obchodní právo*, 2009, roč. 18, č. 9, s. 27 -32.

HERBOCZKOVÁ, J. Amiable compositeur v mezinárodním rozhodčím řízení. *Právní rozhledy*, 2008, roč. 16, č. 17, s. 632-637.

HORSKÁ, Jana, BURIAN, Jakub. Rozhodčí doložka ve spotřebitelských smlouvách ve světle aktuální judikatury českých soudů a ESD. *Bulletin advokacie*, 2010, č. 4, s. 22 – 24.

HULMÁK, Milan, TOMANČÁKOVÁ, Blanka. Rozhodčí řízení jako vhodný prostředek řešení sporů mezi dodavatelem a spotřebitelem (1.část). *Obchodněprávní revue*, 2010, č. 6, s. 168 – 174.

HULMÁK, Milan, TOMANČÁKOVÁ, Blanka. Rozhodčí řízení jako vhodný prostředek řešení sporů mezi dodavatelem a spotřebitelem (2.část). *Obchodněprávní revue*, 2010, č. 7, s. 189 – 202.

KLEIN, Bohuslav. Pozapomenuté výhody rozhodčího řízení. *Právní fórum*, 2008, č. 4, s. 128 – 133.

KOCINA, Jan. Rozhodčí doložky sjednané ve prospěch „soukromých rozhodčích soudů“. *Bulletin advokacie*, 2011, č. 7-8, s. 48 – 49.

KOFROŇ, Martin. Patří spotřebitelské právo do občanského zákoníku? *Právní rádce*, 2011, roč. 19, č. 9, s. 15 – 17.

LISSE, Luděk. K požadavkům na výkon funkce rozhodce a liberalizace rozhodčího soudnictví. *Právní rozhledy*, 2006, roč. 14, č. 6, s. 224-228.

LISSE, Luděk. Rozhodčí doložka ve spotřebitelských smlouvách a judikatura ESD. *Právní fórum*, 2010, roč. 7, č. 12, s. 581 – 591.

LISSE, Luděk. Rozhodování rozhodce (nejen) podle zásad spravedlnosti. *Obchodněprávní revue*, 2011, č. 7, s. 218 – 221.

LISSE, Luděk, KOHOUT, Martin. Návrh novely zákona o rozhodčím řízení – spotřebitelské spory. *Právní rozhledy*, 2011, roč. 19, s. II.

MELZER, Filip. K diskuzi o úpravě ochrany spotřebitele ve vládním návrhu občanského zákoníku. *Právní rozhledy*, 2009, č. 21, s. 771 – 776.

MIŠŮR, Peter. Evropská komise předložila návrhy jednotného alternativního řešení spotřebitelských sporů. *Obchodněprávní revue*, 2012, č. 1, s. 23 – 27.

PELIKÁN, Robert: Ještě k neplatnosti rozhodčích doložek a k „právním názorům“. *Bulletin advokacie*, 2010, č. 9, s. 40 – 42.

PELIKÁNOVÁ, Irena. České právo, Evropa a rozhodčí doložky. *Bulletin advokacie*, 2011, č. 10, s. 17 – 26.

POSPÍŠIL, Petr. Kdo může uzavírat rozhodčí smlouvu? *Bulletin advokacie*, 2010, č. 12, s. 34 – 36.

RABAN, Přemysl. Drobní dlužníci a zakázaná smluvní ujednání. *Právní rádce*, 2009, roč. 17, s. 20 – 25.

RABAN, Přemysl. Je efektivně zajištěna spravedlnost ve spotřebitelských vztazích? *Právní rádce*, 2010, roč. 18, č. 2, s. 46 – 52.

RABAN, Přemysl. Autorizovaní rozhodci nebo adjudikátoři? Je efektivně zajištěna spravedlnost ve spotřebitelských vztazích? *Bulletin advokacie*, 2010, č. 6, s. 15 – 22.

ROZEHNALOVÁ, Naděžda, HAVLÍČEK, Jan. Rozhodčí smlouva a rozhodci ve světle některých rozhodnutí...aneb quo vadis...? *Právní fórum*, 2010, č. 3, s. 114 – 118.

SELUCKÁ, Markéta. Ochrana spotřebitele: nenápadná změna se zásadními dopady. *Právní rozhledy*, 2010, roč. 18, č. 14, s. 513 – 517.

SLOVÁČEK, David. Arbitrabilita spotřebitelských sporů. *Právní rozhledy*, 2011, roč. 19, č. 10, s. 364 – 366.

SLOVÁČEK, David. Ochrana spotřebitele a rozhodčí doložky. *Bulletin advokacie*, 2009, č. 7-8, s. 46-48.

SLOVÁČEK, David. Rozhodčí řízení a směrnice o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách. *Právní rozhledy*, 2010, roč. 18, č. 9, s. 331 – 334.

SOKOL, Tomáš. K aktuálním problémům rozhodčího řízení. *Právní rádce*, 2011, roč. 19, č. 9, s. 4 – 14.

SOKOL, Tomáš. Opět k (ne)platnosti rozhodčích doložek ve prospěch soukromých „rozhodčích soudů“. *Bulletin advokacie*, 2010, č. 6, s. 22 – 23.

TÉGL, Petr. K úpravě dobré víry v návrhu nového občanského zákoníku. *Bulletin advokacie*, 2011, č. 1-2, s. 35 – 42.

TÉGL, Petr. O dobrých mravech. *Bulletin advokacie*, 2011, č. 7-8, s. 32 – 37.

VALOUŠKOVÁ, Zuzana. O neplatnosti rozhodčích doložek ve prospěch soukromých „rozhodčích soudů“. *Bulletin advokacie*, 2010, č. 5, s. 35 – 37

ZOULÍK, František. Některé problémy rozhodčího řízení. *Bulletin advokacie*, 2007, č. 1, s. 13 - 15.

Právní předpisy:

Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 216/1994 Sb. o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů;

zákon č. 64/1986 Sb., o české obchodní inspekci, ve znění pozdějších předpisů;

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu a změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 265/1992 Sb., o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 367/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

Evropská úmluva o mezinárodní obchodní arbitráži.

Ženevský protokol o doložkách a rozsudím.

Newyorská úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů.

Směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách;

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 98/6/ES ze dne 16. února 1998 o ochraně spotřebitelů při označování cen výrobků nabízených spotřebiteli.

Nařízením Rady ES č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech

Směrnice Rady 85/577/EHS ze dne 20. prosince 1985 o ochraně spotřebitele v případě smluv uzavřených mimo obchodní prostory.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/31/ES ze dne 8. června 2000 o některých právních aspektech služeb informační povinnosti, zejména elektronického obchodu, na vnitřním trhu.

Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o alternativním řešení spotřebitelských sporů a o změně nařízení (ES) č. 2006/2004 a směrnice 2009/22/ES, KOM(2011)0793.

Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o online řešení spotřebitelských sporů, (KOM(2011)794

Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě a Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru – alternativní řešení sporů u spotřebitelských sporů na jednotném trhu, KOM(2011)791.

Judikatura:

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15. listopadu 1995, sp. zn. 10 Cmo 414/95., potvrzeno Rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 28. března 2000, sp. zn. 20 Cdo 2499/98.

Nález Ústavního soudu ze dne 30. října 2001, sp. zn. IV. ÚS 182/01.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 15. července 2002, sp. zn. IV. ÚS 174/02.

Nález Ústavního soudu ze dne 29. září 2005, sp. zn. III. ÚS 350/03.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. dubna 2006, sp. zn. 20 Cdo 1592/2006

Usnesení Ústavního soudu ze dne 14. března 2007, sp. zn. I. ÚS 483/07.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. ledna 2008, sp. zn. 33 Odo 135/2006.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. února 2008, sp. zn. 32 Cdo 2697/2007

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. března 2008, sp. zn. 20 Cdo 3074/2006

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. dubna 2008, sp. zn. 20 Cdo 848/2007.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. června 2008, sp. zn. 32 Cdo 1201/2007.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. července 2008, sp. zn. 32 Cdo 2282/2008;

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. srpna 2008, sp. zn. 32 Cdo 3895/2007

Usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 15. září 2008, sp. zn. 27 Co 356/2008-63.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. října 2008, sp. zn. 32 Odo 763/2006.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 28. ledna 2009, sp. zn. Pl. ÚS 37/08-1.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. května 2009, sp. zn. 12 Cmo 496/2008;

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. listopadu 2009, sp. zn. 21 Cdo 5318/2007.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. května 2010, sp. zn. 20 Cdo 4815/2008.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. června 2010, sp. zn. 23 Cdo 1201/2009.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. září 2010, sp. zn. 20 Cdo 476/2009.

Nález Ústavního soudu ze dne 8. března 2011, sp. zn. I. ÚS 3227/07-1.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 5. května 2011, sp. zn. II. ÚS 2784/10.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. května 2011, sp. zn. 31 Cdo 1945/2010.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. srpna 2011, sp. zn. 32 Cdo 3616/2009.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 5. října 2011, sp. zn. II. ÚS 3057/10.

Nález Ústavního soudu ze dne 1. listopadu 2011, sp. zn. II. ÚS 2164/10.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. března 2012, sp. zn. 33 Cdo 3121/2010.

Nález Ústavního soudu ze dne 3. dubna 2012, sp. zn. IV. ÚS 2735/11-1.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. srpna 2012, sp. zn. 33 Cdo 1621/2012.

Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 5. února 1963, *NV Algemene Transport- en Expeditie Onderneming van Gend & Loos proti Nederlandse administratie der belastingen*, C- 26/62.

Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 4. prosince 1974, *Yvonne van Duyn v. Home Office*, C-41/74.

Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 23. března 1982, *Nordsee*, C-102/81, bod 7.

Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 3. července 1997, *Francesco Benincasa v Dentalkit Srl*, C-269/95.

Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 1. června 1999, *Eco Swiss China Time Ltd proti Benetton International NV*, C-126/9.

Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 27. června 2000, *Océano Grupo Editorial SA v. Roció Murciano Quintero*, C-240/98 až C-244/98.

Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 22. listopadu 2001, *Cape Snc. Proti Idealservice Srl a Idealservice MN RE Sas proti OMAI Srl*, C-541 a 542/99.

Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 26. října 2006, *Elisa María Mostaza Claro v. Cetro Móvil Milenium SL*, C-165/05, Úř. věst. L 95, s. 29.

Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 4. června 2009, *Pannon GSM Zrt. proti Erzsébet Sustikné Győrfi*, C-243/08.

Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 6. října 2009, *Asturcom Telecomunicaciones SL proti Cristina Rodríguez Nogueira*, C-40/08.

Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 3. června 2010, *Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid proti Asociación de Usuarios de Servicios Bancarios (Ausbanc)*, C-484/04.

Usnesení Krajského soudu v Prešově ze dne 15. února 2011, sp. zn. 17CoE/99/2010.

Internetové zdroje:

ALDERMAN, Richard M. *Pre-dispute mandatory arbitration in consumer contracts: a call for reform* [online]. Houston law review.org, winter 2001 [cit. 7. srpna 2012]. Dostupné z <http://www.houstonlawreview.org/archive/downloads/38-4_pdf/HLR38P1237.pdf>.

ceník advokátní kanceláře JUDr. Píchová, Cheb, [cit. dne 24. listopadu 2012] dostupné na <<http://www.advokatni-kancelare.eu/advokatni-kancelar-cenik.htm>>.

Commission Recommendation of 30 March 1998: on the principles applicable to the bodies responsible for out-of-court settlement of consumer disputes. Official Journal of the European Communities, L 115/31. Dostupné na <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:1998:115:0031:0034:EN:PDF>>, [cit. dne 22. října 2012].

DRAHOZAL, Christopher R., FRIELD, Raymond. Consumer Arbitration in the European Union and United States. *North Carolina Journal of International Law and Commercial Regulation*, 2003, Vol. 28, p. 357. [cit. 25. října 2012] dostupné na <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1882624>.

KIMEL, Dori. Neutrality, Autonomy, and Freedom of Contract. [online]. Oxford Journal of Legal Studies, Vol. 21, No. 3 (2001), pp.485, [cit. 24. listopadu 2012]. Dostupné z <<http://ojls.oxfordjournals.org/content/21/3/473.full.pdf+html?sid=0ea02f95-3565-4870-9c77-b2cc782e4b98>>.

LISSE, Luděk. *Neplatnost rozhodčí smlouvy arbitrážního centra aneb konec (Pod-vodníků?) rozhodců ad hoc v Čechách, na Moravě a ve Slezsku?* [online]. epravo.cz, 31. března 2010 [cit. 4. srpna 2012]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/neplatnost-rozhodci-smlouvy-arbitrazniho-centra-aneb-konec-pod-vodniku-rozhodcu-ad-hoc-v-cechach-na-morave-a-ve-slezsku-60960.html>>.

LISSE, Luděk. Euronovela zákona o rozhodčím řízení 2012 [online]. epravo.cz, 16. dubna 2012 [cit. 12. února 2013]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/euronovela-zakona-o-rozhodcim-rizeni-2012-82291.html>>.

MAŠTÁLKA, Ivan. *Uzavírání rozhodčí doložky / smlouvy na Internetu.* [online]. IT právo.cz, 22. dubna 2003 [cit. 10. října 2012]. Dostupné na <<http://itpravo.cz/index.shtml?x=128493>>.

PALLA, Tomáš. *Rozhodčí doložky ve spotřebitelských smlouvách – Ano či Ne?* [online]. epravo.cz, 23. 10. 2008 [cit. 24. října 2012]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/rozhodci-dolozky-ve-spotrebitelskych-smlouvach-ano-ci-ne-55269.html>>.

TOMANČÁKOVÁ, Blanka. Evropská dimenze nepřiměřených ujednání v českém spotřebitelském právu. In DÁVID, Radovan, SEHNÁLEK, David, VALDHANS, Jiří (ed). *Dny práva 2010*, 4. ročník mezinárodní konference pořádané Právnickou fakultou Masarykovy univerzity. [cit. 20. listopadu 2012]. Dostupné na <http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/05_obcan/Tomancakova_Blanka_%284678%29.pdf>.

Sněmovní tisk 371/0. Novela zákona o rozhodčím řízení (důvodová zpráva), [online]. psp.cz [cit. 7. srpna 2012]. Dostupné z <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=371&CT1=0>>.

United States District Court, S. D. New York June 24, 1971. *Ocean Industries, Inc. v. Soros Associates Internatl, Inc.* 328 *F.Supp.* 944. Dostupné na <http://www.leagle.com/xmlResult.aspx?xmlDoc=19711272328FSupp944_11108.xml&docbase=CSLWAR1-1950-1985>.[cit. 18. února 2013].

Royal Court of Justice ze dne 19. prosince 2002, *Picardi v. Cuniberti*, EWHC 2923, dostupné na <http://www.adjudication.co.uk/archive/view/case/160/term/ewhc+2923/picardi_gennario_maurizio_ta_picardi_architects_v_cuniberti_2002_ewhc_2923_tcc> [cit. 24. října 2012].

Zivilprozessordnung Vierter Abschnitt Schiedsverfahren, § 617. [online]. Vienna international arbitral centre, [cit. 24. října 2012]. Dostupné na <http://www.viac.eu/de/recht#Gesetze>.

The Belgian Judicial Code, čl. 1676 – 1723. [online]. Belgian Centre for Mediation and Arbitration, [cit. 24. října 2012]. Dostupné na <<http://www.cepina.be/EN/Default.aspx?PIId=859>>.

Rozsudek Spolkového nejvyššího soudu ze dne 13. ledna 2005, sp. zn. III ZR 265/03, [online]. [cit. 24. Října 2012]. Dostupné na <<http://juris.bundesgerichtshof.de/cgi-bin/rechtsprechung/document.py?Gericht=bgh&Art=en&nr=31677&pos=0&anz=1>>.

Deutsche Zivilprozeßordnung, § 1031 odst. 5. [online]. Deutsche Institution für Schiedsgerichtsbarkeit e. V., [cit. 24. října 2012]. Dostupné na <http://www.dis-arb.de/de/51/materialien/deutsches-schiedsverfahrensrecht-98-id2>>.

www.nsoud.cz

nalis.usoud.cz

obcanskyzakonik.justice.cz

eur-lex.europa.eu

www.beck-online.cz

www.epravo.cz

www.profipravo.cz

www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/arb-rules-revised/arb-rules-revised-2010-e.pdf

www.spotrebitel.net

Shrnutí

Rozhodčí doložky ve spotřebitelských smlouvách jsou často diskutovaným tématem. Úpravu rozhodčích doložek nalezneme v zákoně o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů, ustanovení o spotřebitelském právu pak v občanském zákoníku.

Cílem této diplomové práce je zjistit, zda lze každou rozhodčí doložku uzavřenou ve vztahu, kde na jedné straně vystupuje spotřebitel považovat za nepřiměřené ujednání, za jakých okolností může být přípustná a jaké jsou požadavky na rozhodčí řízení založené takovou doložkou.

Diplomová práce je rozdělena do pěti kapitol. První kapitola vymezuje pojmy rozhodčí smlouvy, spotřebitelské smlouvy a spotřebitele. Druhá kapitola se zabývá arbitrabilitou sporů vzniklých ze spotřebitelských smluv. Třetí kapitola rozebírá problematiku nepřiměřených ujednání s tím, že se nejprve zaměřuje na otázku nepřiměřených ujednání obecně a poté hledá kritéria, kterými má být rozhodčí doložka podrobena, aby se zjistilo, zda bude považována za přiměřenou v daném vztahu. Čtvrtá kapitola má za cíl prozkoumat problematiku formy, náležitostí a právní povahy rozhodčí doložky. V rámci části týkající se náležitostí rozhodčí doložky dochází k podrobnému rozboru rozhodčího soudu, osoby rozhodce, nebo například místa konání rozhodčího řízení. Poslední kapitola obsahuje návrhy de lege ferenda.

Klíčová slova

Rozhodčí doložka, rozhodčí řízení, spotřebitel, spotřebitelská smlouva, arbitrabilita, nepřiměřené ujednání

Abstract

The theme Arbitration Clauses in Consumer Contract is often the subject of discussion. Arbitration Clauses are adjusted in the Law on Arbitration and enforcement of arbitral awards, regulation of consumer law is situated in civil code.

The object of this thesis is finding, if it is possible to every arbitration clause in consumer contract consider as inadequate arrangements, in what circumstances it could be allowable and what are the requirements of the arbitration in consumer relationship.

The thesis is divided into five chapters. First chapter defines terms: arbitration agreement, consumer contract, consumer. Second chapter deals with arbitrability disputes arising from consumer contracts. Third chapter analyses the issue of inadequate arrangements, at first it focuses on the question of inadequate arrangements in general, and then it finds the criteria, which are important in assessment of which is proportional for the relationship. The object of fourth chapter is to talk about form, requisites, legal nature of arbitration clause. In the part regarding of requirement of arbitration clause it is analyzed the court of Arbitration, arbitrator, or for example the place, where the arbitration takes place. Last chapter contains proposals de lege ferenda.

Key words

Arbitration clause, arbitration, consumer, consumer contract, arbitrability, inadequate arrangements